

Smidig övergång mellan dagvård och förskola

- en del av barnets lärostig

Charlotta Nyholm

MASTERARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	3911
Författare:	Charlotta Nyholm
Arbetets namn:	Smidig övergång mellan dagvård och förskola – en del av barnets lärostig
Handledare (Arcada):	Ellinor Silius-Ahonen
Uppdragsgivare:	Ingå kommun
<p>Sammandrag:</p> <p>Mastersarbetet behandlar övergången mellan dagvård och förskola i Ingå kommun. Ingå kommun har tre daghem och fyra förskolor. Daghemmen är svensk- eller tvåspråkiga, förskolorna svensk- eller finskspråkiga. Den teoretiska referensramen är den socialpedagogiska, med social växelverkan i fokus.</p> <p>Syftet med arbetet är att synliggöra övergången mellan dagvården och förskolan, att bygga broar mellan dessa enheter samt göra en modell för smidig övergång som kan fungera som plan för personalen. Forskningsfrågorna blir därmed hur man kan göra övergången så smidig som möjligt, och hur samarbetet mellan enheterna kan utvecklas. Hur bygger man broarna så att de fungerar i båda riktningarna?</p> <p>Som metod användes temaintervju, där tre ur dagvårdspersonalen och tre förskolelärare är intervjuade. Intervjuerna skedde på både finska och svenska. Därefter analyserades intervjusvaren kontextuellt, först i förhållande till temaintervjufrågorna och därefter i förhållande till de sekundära kategorier som uppstått.</p> <p>För att få en fungerande och naturlig bro behövs en gemensam pedagogisk linje, en röd tråd i hela verksamheten, där man poängterar dialog, växelverkan, gemensamma styrdokument och fostringsgemenskap. Som ett resultat av detta masterarbete har en modell för smidig övergång i Ingå kommun uppgjorts. Denna modell utgår ifrån ett styrdokument som först måste uppgöras i kommunen, samt utvecklandet av det pedagogiska samarbetet i kommunen.</p>	
Nyckelord:	småbarnsfostran, förskola, övergång, fostringsgemenskap, pedagogik, Ingå kommun
Sidantal:	59
Språk:	svenska
Datum för godkännande:	14.6.2013

MASTER'S THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social services
Identification number:	3911
Author:	Charlotta Nyholm
Title:	Flexible transition between day care and preschool - a part of the child's educational path
Supervisor (Arcada):	Ellinor Silius-Ahonen
Commissioned by:	municipality of Ingå
<p>Abstract:</p> <p>The subject of this Master's thesis is the transition between day care and preschool in the municipality of Ingå. The municipality has three day care units and four preschools. The day cares are Swedish-language or bilingual, the preschools Swedish or Finnish. The theoretical frame of reference is socio-pedagogical, with the focus on social interaction. The thesis aims to highlight the transition between day care and preschool, to build bridges between these units, and to create a model for flexible transition that can function as a plan for the staff. The research questions will thus deal with how to make the transition as frictionless as possible, and how cooperation between the units can be developed. How to build the bridges so they work both ways?</p> <p>The method used was a semi-structured interview, in which three members of the day care staff and three preschool teachers were interviewed. The interviews were conducted in Finnish and Swedish. The replies to the interviews were then analyzed contextually, first in relation to the interview questions and then in relation to the secondary categories that had emerged.</p> <p>To achieve a functioning and natural bridge, a mutual pedagogical approach is needed, a common thread across the board, in which dialogue, interaction, joint policy documents, and professional partnership is emphasized. This Master's thesis has resulted in the creation of a model for flexible transition in the municipality of Ingå. This model proceeds from a policy document that must first be drawn up by the municipality, as well as the fostering of pedagogical cooperation in the municipality.</p>	
Keywords:	early childhood education, preschool, transition, professional partnership, pedagogy, municipality of Ingå
Number of pages:	59
Language:	swedish
Date of acceptance:	14.6.2013

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Sosiaaliala
Tunnistenumero:	3911
Tekijä:	Charlotta Nyholm
Työn nimi:	Sujuva siirtyminen päivähoidosta esiopetukseen – osa lapsen opintietä
Työn ohjaaja (Arcada):	Ellinor Silius-Ahonen
Toimeksiantaja:	Inkoon kunta
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Tämä mastertyö käsittelee siirtymistä päivähoidosta esiopetukseen Inkoon kunnassa, jossa on kolme päiväkotia ja neljä esiopetusyksikköä. Päiväkodit ja esiopetus ovat ruotsin- tai suomenkielisiä. Teoreettinen viitekehys on sosiaalipedagoginen keskiössä sosiaalinen vuorovaikutus.</p> <p>Työn tarkoituksena on valottaa siirtymää päiväkodista esiopetukseen, rakentaa siltoja näiden yksiköiden välille ja laatia henkilökunnalle joustava siirtymismalli työn suunnittelua varten. Tutkimuksen kysymyksenasettelu liittyy siten siihen, miten siirtyminen voidaan tehdä mahdollisimman sujuvaksi ja miten yhteistyötä yksiköiden välillä voidaan kehittää. Miten sillat rakennetaan, että ne toimii molempiin suuntiin. Metodina oli teemahaastattelu, jossa haastateltiin kolmea päivähoitohenkilökunnan edustajaa ja kolmea esiopettajaa. Haastattelut tehtiin suomeksi ja ruotsiksi. Haastatteluvastaukset analysoitiin kontekstuaalisesti, ensin suhteessa teemahaastattelukysymyksiin ja sen jälkeen suhteessa syntyneisiin toissijaisiin kategorioihin.</p> <p>Toimivan ja luonnollisen sillan aikaansaamiseksi tarvitaan yhteinen pedagoginen linja, toiminnan punainen lanka, jossa korostetaan vuoropuhelua ja vuorovaikutusta, yhteisiä ohjausdokumentteja ja kasvatuskumppanuutta. Tämän mastertyön tuloksena on laadittu joustavan siirtymisen malli käytettäväksi Inkoon kunnassa. Tämän mallin lähtökohtana on ohjausdokumentti, joka Inkoon kunnan on laadittava, ja pedagogisen yhteistyön lisääminen kunnassa.</p>	
Avainsanat:	varhaiskasvatus, esiopetus, nivelvaihe, kasvatuskumppanuus, pedagogiikkaa, Inkoon kunta
Sivumäärä:	59
Kieli:	ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	14.6.2013

INNEHÅLL

1	INLEDNING	7
1.1	Kontext för empirisk del	7
1.2	Nationella riktlinjer och rekommendationer för en smidig övergång	8
1.3	Tidigare forskning	10
1.4	Teoretisk referensram	13
1.4.1	<i>Småbarnsfostran</i>	14
1.4.2	<i>Växelverkan, fostringsgemenskap och samarbete</i>	17
1.4.3	<i>Gränsöverskridande arbete</i>	19
2	SYFTE	21
2.1	Forskningsfrågor	21
2.2	Arbetslivsrelevans	21
3	METOD	22
3.1	Val av metod	22
3.2	Forskningsdesign	24
3.3	Informanter och etik	26
3.4	Analysmetod	27
4	RESULTAT	29
4.1	Övergången idag	30
4.2	Samarbetet mellan kontexterna	31
4.3	Fostringsgemenskap	33
4.4	Barnet i fokus	35
4.5	Utvecklingsförslag	36
4.6	Sammanfattning av resultaten	37
5	ANALYS	37
5.1	Plan för småbarnsfostran kontra förskolornas läroplan	38
5.2	"Vad ska en femåring kunna?"	39
5.3	Samarbetet med föräldrarna	41
5.4	Avsaknad av en gemensam pedagogisk linje	42
5.5	Barn i behov av stöd	43
5.6	Sammanfattning av analysen	44
6	DEN GEMENSAMMA BRON	44
7	DISKUSSION	47
8	FÖRSLAG TILL SMIDIG ÖVERGÅNG	53

9	KÄLLOR.....	56
BILAGA 1	LITTERATURSÖKNING 9.4.2012	
BILAGA 2	BREV TILL INFORMANTER OCH SAMTYCKE OM DELTAGANDE	
BILAGA 3	KIRJE HAASTATELTAVILLE	
BILAGA 4	FORSKNINGLOV TILL BILDNINGSCHEFEN	
BILAGA 5	TEMAINTERVJUGUIDE	
BILAGA 6	TEEMAHAASTATTELUOHJE	

1 INLEDNING

Att övergå från dagvården till förskolan är en förändring, som kan kännas stor för både barn och föräldrar. Speciellt om förskolan inte finns i samma trygga byggnad som daghemmet låg i, utan kanske i skolan eller nära skolan, med nya förskolelärare. Förskolan är inkörsporten till skolan, och även om förskolan är frivillig går de flesta 6-åringar i förskolan idag. (Karikoski och Tiilikka 2011 s. 87)

För att övergången mellan dagvården och förskolan ska bli så smidig som möjligt, så behövs klara riktlinjer och strukturer för vem som gör vad och vem som förväntas ta ansvar för vad. Både barn och föräldrar ska känna sig trygga inför denna förändring, och få all information som behövs. Dessutom bör alla riktlinjer vara lika för alla förskolor och daghem inom kommunen, så att grunden för alla barn är lika.

I praktiken fungerar det inte riktigt så bra. Det kanske inte finns klara linjer, de är föråldrade, det finns olika synsätt på vad som behövs och vad som inte behövs, det finns många olika förmän och enhetsledare, olika kulturella skillnader och ingen klar struktur.

Målet är att göra övergången så smidig som möjligt för barnet och föräldrarna, och då måste vi inleda med att se över organisationen och vilka förändringar vi kan göra där. För detta krävs ett samarbete, med gemensamma värderingar och ett gemensamt mål.

1.1 Kontext för empirisk del

Dagvården i Ingå består av tre kommunala daghem och nio familjedagvårdare. Förskoleundervisningen ordnas i förskolornas utrymmen, och där ordnas dagligen under skolåret fyra timmars avgiftsfri förskoleundervisning och avgiftsbelagd kompletterande dagvård morgon och eftermiddag. Det finns fyra förskolor i kommunen, varav det i tre ordnas kompletterande dagvård. Förskolorna i Ingå är alla belägna i eller i närheten av skolorna.

På daghemmen vårdas barn i åldern 0-5 år, och för varje enhet ansvarar daghemsföreståndaren. På daghemmen arbetar även assistenter, barnskötare och barnträdgårdslärare. Daghemmen utgör en del av kontexten. Som den andra delen i kontexten finns förskolorna, med förskolelärare och barnskötare samt assistenter. Här är skolans rektor förman för verksamheten.

Då barnet ska övergå från dagvården till förskolan, är det givetvis spännande och omtumlande för barnet och dess familj. Tidigare skedde denna övergång ett år senare, då barnet inledde sin skolgång, men då förskolorna i Ingå finns i eller i anslutning till skolorna sker denna spännande händelse redan ett år tidigare. För att denna övergång ska fungera så smidigt som möjligt för barnet och dess familj, bör kommunen fundera över hur man gör detta.

Det viktigaste är att trygga barnets och hans/hennes familjs övergång från daghem till förskola. Samarbetet över gränserna borde vara ett naturligt inslag i vardagen på daghemmen och i förskolorna, och föräldrarnas åsikter borde tas i beaktande.

1.2 Nationella riktlinjer och rekommendationer för en smidig övergång

Förflyttnings- och förändringsprocesser leds och styrs på samhällelig nivå av lagen om barndagvård (361/1973, 1983), Grunderna för småbarnsfostran (2005), Grunderna för förskoleundervisning (2010) och vid inledandet av den grundläggande utbildningen Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (2004). Dessa dokument formar barnets välbefinnande, uppväxt och lärande. Målet är en enhetlig uppväxtstig som en del av ett livslångt lärande och uppväxt. (Karikoski & Tiilikka 2011 s. 77)

Enligt lagen om barndagvård (361/1973) 2 a § ska dagvården stöda dagvårdsbarnens hem i deras uppgift att fostra barnen samt tillsammans med hemmen främja en balanserad utveckling av barnets personlighet. Dagvården ska erbjuda barnet

fortgående, trygga och varma människorelationer, en verksamhet som på ett mångsidigt sätt stöder barnets utveckling samt en med tanke på barnets utgångssituation gynnsam uppväxtmiljö. (Päivähoidon lakiopas 2010 s. 23)

Enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998) 7 kap. 26 a § har ett barn rätt att få förskoleundervisning året innan läroplikten uppkommer. Elevens vårdnadshavare beslutar om deltagande i förskoleundervisningen.

I Grunderna för planen för småbarnsfostran (2005, s. 11) beskrivs syftet som att främja verkställandet av småbarnsfostran på samma grunder i hela landet, styra den innehållsliga utvecklingen på området och att skapa förutsättningar för att utveckla kvalitén inom småbarnsfostran. Syftet är även att öka den yrkesinriktade medvetenheten om kunskaperna hos de som arbetar på området och att öka fördelaktigheterna i de tjänster som erbjuds på området. Det mångprofessionella samarbetet betonas och att man ska stödja barnet och familjen innan barnet blir läropliktigt.

Enligt Grunderna för förskoleundervisningens läroplan (2010 s. 6-7) är förskoleundervisningens centrala uppgift att främja gynnsamma förutsättningar för barnet att växa, utveckla sig och lära. Barnets fysiska, psykiska, sociala, kognitiva och emotionella utveckling ska stödjas och följas upp. Förskoleundervisningen ska garantera alla barn lika möjligheter att lära sig och att inleda sin skolgång. Tillsammans med småbarnsfostran ska den grundläggande utbildningen skapa en helhet som framskrider i takt med barnets utveckling. Förskoleundervisningen ska ordnas med beaktande av målen och innehållen i den övriga småbarnsfostran och i den grundläggande utbildningen.

1.3 Tidigare forskning

Det forskas en hel del i både småbarnspedagogik och förskolepedagogik, samt även om samarbetet och överförandet från olika instanser.

Jag har gjort en litteratursökning i databaserna Google Scholar, THL och i Social- och hälsovårdsministeriets och hittat sammanlagt fem arbeten eller artiklar som är av intresse (bilaga 1). Främst förekommer det arbeten kring övergången mellan förskola och skola, mycket lite om övergången mellan dagvården och förskolan.

Som sökord valde jag varhaiskasvatus, päivähoido, esiopetus och siirtymävaihe och gjorde olika kombinationer av dessa ord. Jag valde att söka på finska, då termerna förskola och daghem inte fungerar parallellt på svenska, då de används på andra sätt i Sverige. I Google scholar fick jag fyra träffar, i THL:s databas en träff och ingen träff i Social- och hälsovårdsministeriets databas.

Orsaken till att det finns mindre dokumenterat om övergången mellan dagvård och förskola, än om övergången mellan förskola och skola, är antagligen beroende av förskolans placering. I Ulla Härkönen's doktorsavhandling *"Esiopetus ja esiopetussuunnitelma varhaiskasvatuksen viitekehysessä"* är 46 % av hennes informanter av åsikten att förskolan ska ordnas i samband med dagvården. 39 % hade ingen åsikt, eller tyckte att förskolan likaväl kan ordnas i daghemmet eller i skolan. Problem uppstår då barnen även behöver dagvård efter eller innan förskolan. Härkönen fortsätter vidare med att förskolan alltid är en del av småbarnsfostran, men den borde normaliseras tillsammans med skolväsendet. (Härkönen 2002 s. 59, 64-65)

Pirjo-Liisa Poikonen har i sin doktorsavhandling med titeln *"Opetussuunnitelma on sitä elämää. Päiväkotikouluyhteistyö opetussuunnitelman kehittäjänä"* undersökt samarbetet mellan daghem och skola. Hon skriver att en öppen och en fungerande diskussionskultur har en central roll i samarbetet. Dock är det ingen självklarhet då skolsamfundet är typiskt inriktat på individuellt arbete och dessutom anses kritiska, öppna och pedagogiska diskussioner mellan daghem och skola som svåra och

främmande. Dock tvingar nästan ett djupt läroplansarbete till samarbete, då undervisnings- och fostringssamarbete är omöjligt att utveckla utan samarbete och samarbete formar gemenskap. (Poikonen 2003 s. 35)

I förskolan ordnas planlagd undervisning och fostran, som sker inom ramen för småbarnsfostran, och som ordnas enligt kommunerna i daghem, skolor eller på andra lämpliga platser. Målet med förskoleundervisningen är att främja barnets inlärningsfärdigheter samt underlätta överförandet till grundskolan. Sedan 2001 är ordnandet av förskola kommunernas ansvar och varje barn har en subjektiv rätt till avgiftsfri förskoleundervisning. (Halme et al. 2010 s. 20)

I kommunerna finns många olika serviceformer för familjer, vilka ordnas av olika aktörer, så som ex. dagvård under socialväsendet eller bildningen, förskolan under socialväsendet eller bildningen och så förstås skolan under undervisning (bildning). Inom dagvården finns utmaningarna vid fostringsgemenskap och det multiprofessionella samarbetet. Det multiprofessionella samarbetet sker i daghem ofta med ex. barnrådgivning, specialdagvård, skolhälsovård, elevvården, grundhälsovården, specialistsjukvården, familjeservice och tillsammans med barnskyddet. I kommunernas planer för småbarnsfostran ska det komma fram hur detta byggs upp, hur det fungerar och utvärderingsmodellerna. (Halme et al. 2010 s. 18-20)

Utbildningsstyrelsen har 2005 gett ut publikationen ”*Siirtymät sujuviksi – ehyttä koulupolkua rakentamassa*”. Målet är en gemensam grundläggande utbildning, en hel skolgångsstig och inom dessa ett fungerande system för övergångar mellan dessa. Bland övergångerna brukar man främst utmärka övergången mellan förskola och grundskola och mellan grundskolan och andra stadiets utbildningar. (Holopainen et al. 2005 s. 5)

Övergångsarbetet är samarbete. Där behövs lärare, elevvårdspersonal, föräldrar, elever, grundskolans administration samt informationsrepresentanter. Ett lyckat beslutsfattande har påverkan på resultaten. (Holopainen et al. 2005 s. 5)

Päivi Pihlaja har undersökt för- och nybörjarundervisningen, och konstaterar att mycket är lika som i småbarnsfostran. Fostrings- och inlärningsmiljöerna är liknande, och den

nuvarande läroplanen betonar mer det fysiska, psykiska och sociala inlärningsmiljöerna. Gemensamt är även de mål och förändringsförväntningar som finns, om utökat föräldrasamarbete och om att föräldrarna ska tas mer in i samarbetet och utvärderingen av skolan. (Pihlaja 2005 s. 16)

Utbildningsstyrelsen har även 2007 gett ut en publikation med namnet *"Esiopetuksen laatu ja merkitys. Vanhempien ja perusopetuksen ensimmäisen vuosiluokan opettajien arvoioimana"* skriven av Marjatta Siniharju. Siniharju har undersökt kvalitén på förundervisningen samt föräldrarnas åsikter om denne. För att lyckas med förundervisningen är samarbetet mellan förskolepersonalen och föräldrarna mycket centralt. Föräldrarna är experter på sina barn, och förskolepersonalen är experter på barnets utveckling, fostran och lärande. Förskolepersonalen ska stöda familjerna i deras fostringsuppgift och även elevvården sker i samarbetet med föräldrarna. (Siniharju 2007 s. 9)

Siniharju skriver också att samarbetet mellan för- och nybörjarundervisning är ett viktigt utvecklings- och forskningsområde. Att få förskolan och skolans verksamhetsformer att på riktigt mötas är viktigt, så att vårt gemensamma mål, en balanserad fostran, utveckling och lärande för barnet. (Siniharju 2007 s. 10-11)

Siniharju kom bland annat fram till att samarbetet mellan för- och nybörjarundervisningen var ganska litet och det önskades mer samarbete, då det upplevdes viktigt. Ett samarbete kring läroplanerna för för- och nybörjarundervisningen skulle ge en bra utgångspunkt för samarbetet. Samarbetet kring information om barnen behövde utökas, speciellt då det gällde barn med speciella behov. Det behövs samarbetsmodeller, koordinerare på kommunnivå samt pedagogisk handledning och tiden får inte vara ett argument för att det inte blir av. (Siniharju 2007 s. 88-89)

För- och nybörjarundervisningen är ett viktigt led i barnets lärande och utveckling. En gemensam faktor är barnens utvecklingsstadium, då många faktorer ändras för barnen i denna ålder och de blir större. Förväntningarna blir även större på barnens beteende, och de får höra hur de förväntas bete sig i skolan. Barnens självkänsla utvecklas och barnet

orkar koncentrera sig längre stunder. Leken är ännu av central betydelse, men ändrar form. (Pihjala 2005 s. 17)

Sammanfattningsvis kan konstaterats att förskolans placering är av betydelse, finns den i daghemmet, i skolan eller någon annanstans. Alla är av samma åsikt, samarbetet mellan dagvård, för- och nybörjarundervisning bör utvecklas och göras klarare strukturer för samarbetet, mer samarbete från kommunnivå önskas också. Läroplanssamarbetet behöver också utökas.

1.4 Teoretisk referensram

Min teoretiska referensram är den socialpedagogiska. Socialpedagogik kan definieras på många olika sätt. Den grundidé som man utgår ifrån är att människor utvecklas i sociala sammanhang, i gemenskap med andra, i en växelverkan i gruppen. Socialpedagogikens uppgift är att gestalta det sociala sammanhanget, där människans medvetenhet, kunskap, moral och sociabilitet kan utvecklas på ett gynnsamt sätt. (Ronnby i Eriksson & Markström 2000 s. 185)

Detta tar jag fasta på i mitt arbete så att jag utgår ifrån de sociala sammanhang barnen vistas i, i mitt fall dels dagvården och dels förskolan, och deras växelverkan både inom och mellan varandra.

Enligt Stensmo (1991 s. 18-19) handlar det socialpedagogiska arbetet om att vägleda socialt lärande (inläring), d.v.s. det lärande som uppstår i mötet mellan två människor. Han menar att det socialpedagogiska arbetet går ut på att ge klienterna sådana kunskaper, färdigheter och normer att de kan utveckla sina sociala resurser och relationer till andra. Socialpedagogiken är en mellanform mellan socialt arbete och pedagogik, med stark betoning på pedagogiken. Socialpedagogens uppgift är att leda social inläring, det lärande som uppstår i mötet mellan människor. Socialpedagogiskt arbete innebär arbete i grupp.

Därför blir mina centrala begrepp småbarnsfostran; växelverkan, fostringsgemenskap och samarbete samt gränsöverskridande arbete.

1.4.1 Småbarnsfostran

Inom dagvården arbetar man traditionellt med småbarnsfostran, och har grunderna småbarnsfostran som grund för vårt arbete. Inom förskolorna arbetas det med förskolepedagogik och med läroplanen för förskolan som grund.

Friedrich Fröbel (1782-1852) anses vara dagvårdens grundare och han ansåg att leken hade en viktig betydelse för barn under skolåldern. Begreppen lek, arbete och lärande fick centrala roller i barnpedagogiken och man skulle ta tillvara barnets naturliga behov av att vara aktivt. (Pramling Samuelsson & Mårdsjö 1997 s. 17-18)

Utvecklingspsykologin är en självklar vetenskaplig grund för pedagogik inom dagvården. Utvecklingspsykologin intresserar sig för barn i dagvårdsåldern och som ett resultat av detta har barnpedagogik och utvecklingspsykologi vävts samman, förväxlats och ansetts stå för samma sak. Då ex. läroplanen är grundad på utvecklingspsykologi talar man ofta om att den ska vara barncentrerad, lekbaserad och använda sig av ett informellt lärande. (Pramling Samuelsson & Mårdsjö 1997 s. 19-20)

Enligt utvecklingspsykolog och biolog Jean Piaget (1896-1980) handlar barn i ungefär samma åldrar på samma sätt och tänkande och utveckling sker i olika stadier. Det finns det fyra olika huvudstadier i den kognitiva utvecklingen och han kallar perioden mellan två och sex års ålder för det preoperationella stadiet. Enligt Piaget är det viktigaste som sker under detta stadium är att barnen utvecklar en förmåga till symboliskt tänkande. I detta stadium utvecklas fantasin och språket öppnar nya vägar till tänkande, lek och handlingar. (Hwang & Nilsson 2011 s. 197-198)

Pramling Samuelsson & Mårdsjö (1997 s. 21-23) menar att Piagets sätt att beskriva vad som utmärker ett utvecklingsstadium i jämförelse med ett annat inte räcker till, utan att

barnen sätt att förhålla sig till sin omvärld måste utgöra grunden för pedagogiken i åldrarna kring skolstarten. De menar vidare att utvecklingspsykologin kan hjälpa pedagogen att förstå barn och deras agerande, men att det ändå inte räcker till. Däremot har Piagets teorier visat att det mer formella lärandet måste skjutas upp tills barnen löser problem utifrån mer logiska angripssätt.

Pramling Samuelsson & Mårdsjö (1997 s. 32 ff.) menar vidare att det behövs en ny teoretisk ansats och att det finns andra sätt att se på utveckling som inte knyter an till barnets generella psykologiska utveckling utan där man kan se utvecklingen relaterad till ett specifikt innehåll. Enligt den utvecklingspedagogiska teorin är målet att utveckla barns förståelse av deras eget lärande. Man behöver se barnet som en helhet och arbeta med barns tänkande och föreställningar kring olika fenomen i sin omvärld. Barn måste bli medvetna om att det finns olika sätt att tänka och att barnen ska utveckla sina egna idéer och tankar samt reflektera kring dessa. Pedagogens uppgift blir således att arrangera situationer i vardagen så att barnen får tänka och reflektera.

Inom dagvården och förskolan är traditionen starkt grundad i utvecklingspsykologi, och utmanas nu av skolans mer formella syn på lärande då förskolorna allt mer finns i skolorna. Risken kan vara att skolans tradition tar över synen på barns lärande. (Pramling Samuelsson & Mårdsjö 1997 s. 40)

Enligt Nummenmaa (2001, s. 26) kan småbarnsfostran definieras som fostrande och pedagogisk verksamhet i olika fostrings- och läromiljöer, som grundar sig på den vuxnas och barnets inbördes samspel samt samspelet mellan barnen och de vuxnas inbördes verksamhet och samarbete. Det krävs även ett nära samarbete mellan föräldrar och professionella fostrare, fostringsgemenskap, för att skapa en helhet som är meningsfull ur barnets synvinkel. (Stakes 2005 s. 16)

Småbarnsfostran ordnas enligt landsomfattande riktlinjer och daghem, familjedagvård och olika slag av öppen verksamhet är de vanligaste serviceformerna inom småbarnsfostran. Förskoleundervisning är planmässigt upplagd undervisning och fostran som barnet får ett år före det blir läropliktigt. Småbarnsfostran, förskoleundervisningen som en del av småbarnsfostran och den grundläggande

undervisningen bildar med tanke på barnets utveckling en fortlöpande helhet. (Stakes 2005 s. 16)

Enligt läroplanen för förskolan är förskoleundervisningens centrala uppgift att främja gynnsamma förutsättningar för barnet att växa, utvecklas och lära sig. Barnets fysiska, psykiska, sociala, kognitiva och emotionella utveckling ska stödjas och följas upp och eventuella svårigheter förebyggas. Förskoleundervisningen ska ordnas med beaktande av målen och innehållen i den övriga småbarnsfostran och grundläggande utbildningen. (Utbildningsstyrelsen 2010 s. 6-7)

I Sverige benämns daghemsvård som förskola och det vi här menar med förskoleundervisning kallas för förskoleklass eller nollan. I Sverige ska förskolan arbeta för att man ska få ett bra samarbete mellan de institutioner som tar över ansvaret då barnet lämnar förskolan. Det är betydelsefullt för barnens utveckling och lärande att personalgrupperna samarbetar utifrån både läroplanen och de kommunala riktlinjer som finns. Det innebär att det behövs ett kontinuerligt samarbete i form av konferenser och studiedagar där man kan diskutera arbetsmetoder ifråga om utveckling och lärande, dels ett samarbete med överlämnandet av femåringarna. (Wikare et al. 2006 s. 130-131)

Idag är barncentrerad pedagogik viktig och den understryker barnets individuella och självständiga lärandeprocess. Lärandet sker i växelverkan med de vuxna och de andra jämnåriga i gruppen. Målet är att sammanfoga social växelverkan och den självständiga med ledda lärandeprocessen. Läraren erbjuder de olika ”byggstenarna” barnet behöver för lärandet tillsammans med stöd från både lärare och barngrupp och att lärandet sker genom lek. (Hujala et al. 2007 s. 57)

1.4.2 Växelverkan, fostringsgemenskap och samarbete

Inom dagvården är det viktigt med växelverkan för att kunna förverkliga grunduppgiften. Inom arbetsgemenskapen är det viktigt att uppmärksamma verktyget diskussion. För att arbetsgemenskapen ska kunna utvecklas behövs diskussionen, och alla inom arbetsgemenskapen bör lära sig detta. Diskussionen tydliggör förnimmelser, upplevelser och tolkningar, och sätter ord på dessa. Det hjälper till att ge förståelse för vad det är frågan om. (Haapamäki et al. 2000 s. 52)

Enligt Bronfenbrenners (1979 s. 22, 25-26) ekologiska teori är miljön indelad i olika strukturer, där varje miljö finns innanför den andra. Han delar in miljön i mikro-, meso-, exo- och makrosystem. Mikrosystemet är exempelvis barnets hem, daghem och kompisrets. Alla dessa mikrosystem byggs av roller, verksamhet och förhållanden mellan människor. Mesosystemet bildas då individen möter ett annat mikrosystem, t.ex. då barnet börjar i dagvård utanför hemmet eller börjar i skolan. Även de miljöer där barnet inte själv deltar aktivt är viktiga, dessa miljöer kallas exosystem. Som exempel kan nämnas föräldrarnas arbetsplatser. Den fjärde miljön är makrosystemet, som grundar sig på verksamhet organiserad inom olika samfund, kulturer och subkulturer.

En ekologisk förflyttning inträffar när en person blir förändrad som ett resultat av en roll eller en ny närmiljö. Detta inträffar bl.a. då barnet börjar i dagvård. Enligt Bronfenbrenner (1979 s. 26-27) är varje ekologisk förflyttning både en konsekvens och en orsak till utvecklande processer.

Den mest kritiska länken mellan två miljöer är den överflyttning som sker då en person träder in i en ny miljö. Om denna länk är ensam är den svag. Om det finns fler personer involverade i en överflyttning finns det flera länkar. Bronfenbrenner (1979 s. 209-211) anser dessa slutsatser vara viktiga med tanke på vilket sätt personen kommer att fungera i sin nya miljö. Det förbättrar personens möjlighet att anpassa sig till den nya miljön om hon inte gör det ensam, utan tillsammans med en eller flera personer från en tidigare miljö (exempelvis en förälder som deltar vid skolstart).

Möjligheterna för utvecklingen är också direkt beroende av den tvåvägskommunikation som finns mellan olika miljöer. I nyckelposition finns även inklusionen av familjen i detta kommunikationsnätverk. Det behövs ett utbyte av giltig och möjlig information, råd och erfarenheter mellan miljöerna. Dessutom behövs ömsesidigt förtroende mellan miljöerna, positivt bemötande samt målinriktade överenskommelser. Utöver detta stärks ännu övergången om informationen gällande övergången ges personligt (helst ansikte mot ansikte eller i ett personligt brev). (Bronfenbrenner 1979 s. 214-217)

Fostringsgemenskap inom småbarnsfostran är då föräldrar och personal gemensamt går in för att gemensamt engagera sig i och stödja barnet fostran, utveckling och inläring. Detta förutsätter ömsesidig tillit, jämlikhet och respekt. Föräldrarna har i första hand rätten att fostra sina barn och de bär ansvaret för barnets fostran. Personalen däremot stödjer sig på sitt yrkesmässiga kunnande och sina insikter i sammanhanget, och har ansvaret för att skapa förutsättningarna för fostringsgemenskap och jämlikt samarbete. (Stakes 2005 s. 36)

I grunderna för förskoleundervisningens läroplan (2010) beskrivs samarbetet med hemmet och att det med tanke på barnets trivsel, växande och lärande är viktigt att skapa en tillitsfull kontakt mellan föräldrar och personal. Vårdnadshavarna ska ha möjlighet att vara delaktiga och samarbetet genomförs både på gemenskapens och individens nivå. Samarbetet gäller också så som småbarnsfostran och man skapar en grund för inbördes växelverkan mellan vårdnadshavarna och för samarbetet mellan hem och skola i ett senare skede. (Utbildningsstyrelsen 2010 s. 35-37)

Fostringsgemenskap är dagvårdspersonalens professionella inställning och arbetsredskap med familjerna. Yrkesfärdigheterna byggs med hjälp av övningar i växelverkan, personalens egen aktivitet och reflektioner över förhållanden samt gemensam förståelse för barnets uppväxtmiljö och tvåvägskommunikation. I fostringsgemenskap fäster man uppmärksamhet vid hur föräldrarna blir hörda, mottagna, hur man diskuterar och hur utvärdering sker tillsammans med den professionella fostraren. Fostringsgemenskap grundar sig på ömsesidig respekt och ansvarsfördelning. (Kaskela & Kekkonen 2008 s. 19)

I fostringsgemenskapen ger föräldrarnas och personalens ständiga växelverkan möjlighet att diskutera såväl vanliga motgångar som svårare problem och stödåtgärder för barnet. Målet är att då dagvården inleds skapa ett tillräckligt förtroende så att även svårare saker kan diskuteras. Förtroende behövs vid alla diskussioner, men speciellt då personalens och föräldrarnas åsikter går i sär. I en fungerande fostringsgemenskap söker såväl dagvård som hem efter en gemensam förståelse för hur man för barnet kan trygga uppväxten, utvecklingen och lärandet. (Kaskela & Kekkonen 2008 s. 21)

1.4.3 Gränsöverskridande arbete

Då barnen byter avdelning eller flyttar till förskolan, så är övergångsprocessen aktuell. Lärare, vårdare och föräldrar behöver ännu fostringsgemenskapen i sin växelverkan. Fostrarnas principer för växelverkan ändras inte, även om intensiteten förändras. Det mest ideala är att processen påbörjas under våren, då förändringen sker på hösten. Då hinner både barn och föräldrar acklimatisera sig till den nya förändringen. Alla deltar aktivt i denna process, och barnens portfolioer eller egna planer för småbarnsfostran används vid dessa övergångar. Att föräldrarna är delaktiga möjliggör också behandlingen hemma av både föräldrar och barn. Detta stöder i sin tur föräldraskapet. (Karikoski & Tiilikka 2011 s. 86-87)

Karikoski och Tiilikka (2011) har undersökt barnens förflyttning från en fostringsmiljö till en annan och har uppgjort en plan för förverkligandet. Planen uppgörs individuellt tillsammans med föräldrar och personal och är en del av samarbetet mellan småbarnsfostran och skolan.

1. Familjen och personalen bekantar sig med varandra. Familjerna ska ha möjlighet till att känna till de nya pedagogerna innan överflyttningen.
2. Barnet och föräldrarna får bekanta sig med den nya fostringsmiljön. Det ska finnas ordnade tillfällen för föräldrar och barn att bekanta sig med den nya fostringsmiljön och verksamhetskultur.
3. Föräldrarnas delaktighet. Föräldrarnas kännedom om sitt barn ska tas med i processen.

4. Kontinuitet i barnets uppväxt och lärande. Pedagogiska diskussioner tillsammans med föräldrarna, samt att föräldrarna deltar i uppgörande av planen för småbarnsfostran och förskoleplanen.
5. Arbetslivets stöd till föräldrarna. Föräldrarna bör beredas möjlighet att bekanta sig med den nya miljön, med arbetsgivarnas tillåtelse.
6. Hemmets och daghemmets eller skolans samarbete, fostringsgemenskap. Som fostringsgemenskapsprincip finns det delade fostringsansvaret, där föräldrar och personal tillsammans arbetar för barnets sociala fostran, utveckling och lärande. Långvariga fostringsförhållanden ger barnen trygghet och stöder fostringsgemenskapen.

Alla övergångar är utmanande för barnen. För personalen är de en utmaning i fostringsarbetet, och för föräldrarna kan det vara en utmaning att kunna eller få delta. Personalen bör informera och motivera föräldrarna, samt ordna tillfällen för föräldrarna att delta. Fostringsgemenskap ger en bra utgångspunkt för detta. (Karikoski & Tiilikka 2011 s. 91-92)

För att få en smidig övergång för barnet behövs även styrdokument som beskriver hur man ska göra. I styrdokumentet beskrivs hur man förfar vid olika skeden, vem som är ansvarig och vem som ska samarbeta. Ett styrdokument kan exempelvis gälla en skola, en kommun eller samkommunen. I styrdokumentet finns enhetliga principer, som garanterar att alla barn får samma service. Med en tillräckligt täckande plan över förfarandet skapar man stabilitet och gemenskap. Styrdokumentet ger insikt om varandras specialkunnande och via den formas arbets- och ansvarsfördelning. Styrdokumentet gör även barnets lärostig till en naturlig fortsättning även om faktorer förändras (ex. någon byter arbetsplats). (Siippainen 2012 s. 17)

Samarbetet kan bli ännu smidigare om man inom kommunen kan komma överens om daghemmens och skolornas arbete områdesvis, och om man strävar efter att beakta var barnen kommer att gå i skola. Förändringar i arbetssätten kan ofta vara upphov till rädslor och fördomar och bekämpas genom att ta reda på fakta. En yrkesmässig självkänsla innebär också att man är medveten om sitt eget kunnande och att man respekterar en annan persons yrkeskunskap. Utvecklandet och utvärderingen av samarbetet stärker förhoppningarna om att man med gemensamma ansträngningar kan klara av svåra saker och utveckla ett fungerande samarbete. (Nisonen 2002 s. 53)

2 SYFTE

Syftet med mitt mastersarbete är att synliggöra övergången mellan dagvården och förskolan, samt bygga broar mellan dessa enheter, för samarbete från bägge håll. Jag gör även en modell för smidig övergång för Ingå kommun.

Modellen ska innehålla det som behövs för att kunna utforma ett styrdokument för övergången mellan dagvård och förskola inom kommunen.

2.1 Forskningsfrågor

I mitt arbete kommer jag främst att koncentrera mig på följande frågor:

1. Vilket samarbete mellan dagvården och förskolan behövs, med tanke på en smidig övergång, och hur kunde man utveckla detta?
2. Hur bygger man de naturliga broarna mellan dagvården och förskolan, så att de fungerar i båda riktningarna?

Utgångspunkten är givetvis att få en så smidig övergång som möjligt, för barnen och deras föräldrar. I detta arbete fokuserar jag på samarbetet och växelverkan mellan enheterna, och tar inte i beaktande barnens och föräldrarnas åsikter.

2.2 Arbetslivsrelevans

Detta mastersarbete görs för Ingå kommun, för att utveckla övergången mellan dagvård och förskola.

Då mitt arbete handlar om övergången mellan dagvård och förskola och hur man praktiskt kan och ska genomföra detta, samt personalens åsikter om detta, så har det i allra högst grad relevans för arbetslivet. Då det blir mer vanligt med förskolor i grundskolorna, innebär det att övergången sker ett år tidigare och information om detta övergångsstadium blir aktuellt och värdefullt.

3 METOD

3.1 Val av metod

Jag har använt mig av temaintervjuer, med halvstrukturerade frågor. Enligt Hirsjärvi & Halme (2011 s. 48) framskrider en temaintervju via de centrala teman forskaren ställt, och inte genom specifika frågor. Temaintervjun tar i beaktande att informanternas tolkningar och deras betydelse kring olika frågor är centrala, och att detta sker i växelverkan med forskaren. I en temaintervju är intervjun mer en diskussion, som förstås sker på forskarens initiativ och ofta på hans villkor, men där forskaren strävar efter växelverkan för att få fram det som intresserar den intervjuade, eller åtminstone det som hör till forskningens temaområden. (Aaltola & Valli 2007 s. 25)

I temaintervjuer är man ofta intresserad av det undersökta objektets grundnatur- och egenskaper och att hitta en hypotes. Att på förhand göra upp hypoteser kan vara besvärligt och inte tillförlitligt, då det ex. handlar om personers värderingar och värdegrunder. (Hirsjärvi & Hurme 2011 s. 66)

Eftersom mitt mastersarbete berör personers åsikter, tankar och värderingar kring övergången mellan dagvård och skola, samt att hela enhetens värdegrund återspeglas, anser jag att temaintervjuer är ett bra verktyg.

Som intervjugrund gör man inte detaljerade frågor utan en förteckning över temaområden. Dessa temaområden representerar de teoretiskt specificerade underbegreppen eller -klasserna. Dessa områden ska intervjufrågorna behandla. Vid

intervjutillfällena är temaområdena minneslistan och vid behov vägledande för diskussionen. Utgående från temaområdena kan intervjuaren fortsätta och fördjupa diskussionen så långt som forskningsintresset fodrar och den intervjuades förutsättningar och intresse tillåter. (Hirsjärvi & Hurme 2011 s. 66-67)

I en temaintervju delas frågorna in i fakta- och åsiktsfrågor, och eftersom människor ofta har svårt att hålla i sär vad de vet och vad de tycker är det viktigt att minnas detta då man planerar intervjun. Faktafrågorna kan delas in i offentliga och privata frågor och åsiktsfrågorna i frågor kring känslor, åsikter och värderingar. (Hirsjärvi & Hurme 1988 s. 44-45)

Mina temaområden för intervjufrågorna har jag fått fram genom att kombinera mina centrala begrepp med hur verkligheten ser ut idag, samt informanternas åsikter om vad vi kunde göra för att förbättra övergången mellan dagvård och förskola. Kärnan i mina temafrågor är samarbetet mellan enheterna då det gäller övergången. Frågorna är till sin karaktär åsiktsfrågor och faktafrågor, det enda privata gäller några korta frågor om informantens bakgrund.

Vid varje temaområde (se bilaga 5 och 6) har jag lagt till några stödfrågor, med tanke på att det är sådant som jag i alla fall bör få med. I övrigt har informantens uttalanden styrt följdfrågorna och innehållet, men alla teman har behandlats i alla intervjuer. Mina temaintervjufrågor var följande: övergång från dagvård till förskola, samarbetet, fostringsgemenskap, barnet, fortsättning och uppföljning och slutligen bakgrundsinformation.

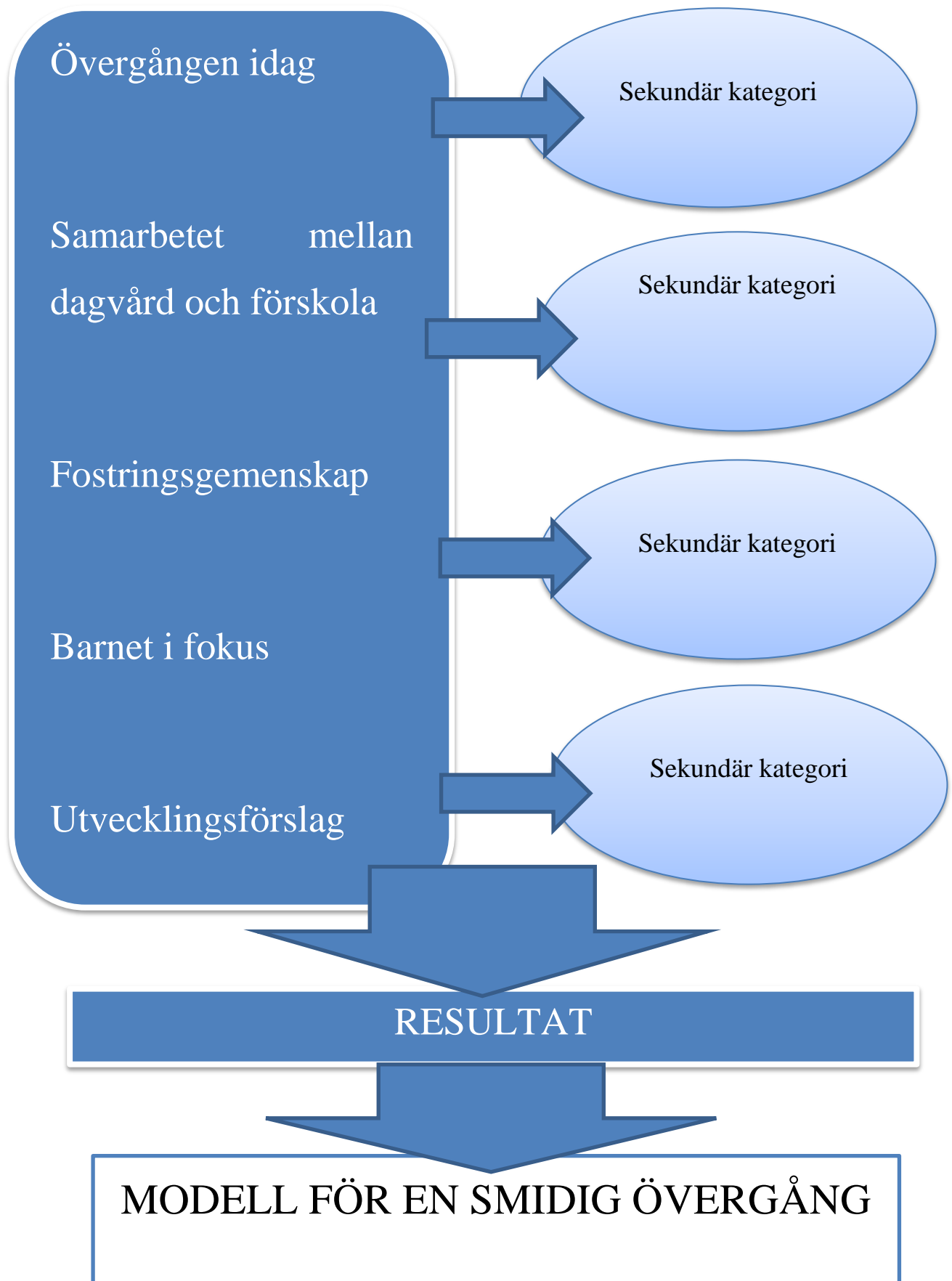
Kvale & Brinkmann (2009, s. 64) beskriver två olika metaforer för intervjuare, malmletaren och resenären. I malmletarmetaforen uppfattas kunskapen som en begravd kunskap som intervjuaren tar fram. I metaforen om resenären är resenären på väg till ett avlägset land och ska berätta en historia om resan då han kommer hem. Jag liknar mitt arbete vid metaforen om resenären, då jag strävar efter att reflektera över det nuvarande arbetssättet, kanske upptäcka ny kunskap och sätta denna kunskap i rätt sammanhang för att hitta en modell för smidig övergång.

3.2 Forskningsdesign

Intensiv design väljs då man önskar gå på djupet med något, att få en förståelse för något man kanske inte känner så väl, ett speciellt fenomen eller ett speciellt fall. Med att gå på djupet syftar dels på att få fram så många nyanser och detaljer som möjligt och dels att försöka få en så fullständig förståelse som möjligt av förhållandet mellan personen och den situation hen befinner sig i, m.a.o. kontext. (Jacobsen 2012 s. 61)

I mina intervjuer önskade jag få fram så mycket som möjligt om övergången mellan dagvård och förskola, och vad som kännetecknar och särskiljer de olika kontexterna åt. Jag önskade få specifik information om hur övergången fungerar och inte fungerar, samt hur man kunde utveckla detta – få fram så många nyanser och detaljer som möjligt för att sedan hitta kategorierna. Jag har valt att utgå från mina intervjutemaområden och utgående från mitt material sedan få fram de andra kategorierna. På följande sida (figur 1) presenteras min forskningsdesign.

I den vänstra kolumnen finns de intervjutemaområden jag utgick ifrån. Dessa fem har gett upphov till fyra nya sekundära kategorier, som jag inte på förhand kände till, utan dessa bygger på min analys av materialet. Dessa sekundära kategorier finns såväl i dagvårdskontexten som i förskolekontexten – och bygger på det gemensamma eller det som skiljer dessa kategorier åt. Detta redogör jag för i kapitel 5. Jag har valt att sammanfatta resultat och analys i kapitel 6, och mer ingående diskutera i kapitel 7, även om dessa kapitel kompletterar varandra. Modellen för smidig övergång finns i kapitel 8.

Figur 1. Forskningsdesign

3.3 Informanter och etik

I Ingå kommun finns tre daghem och fyra förskolor, varav en har integrerad för- och nybörjarundervisning. Jag har intervjuat en barnträdgårdslärare/barnskötare från varje daghem, som deltagit i övergångsprocessen våren 2012, och en förskolelärare från varje enhet som också deltagit i övergångsprocessen våren 2012. Jag har lämnat enheten med integrerad för- och nybörjarundervisning utanför, eftersom den är så lätt att känna igen och har ett annorlunda samarbete än de andra förskolorna. Totalt sex personer. Dessa sex personer har jag fått via deras förmän – så att de skulle rekommendera mig en informant. Intervjuerna har skett på finska och svenska.

Jag fungerar som förman för all dagvårdspersonal inom Ingå kommun, men är direkt förman för daghemsföreståndarna och har inte intervjuat dessa. Även om jag fungerar som förman för de övriga, tror jag inte att detta har påverkat informanterna då detta ämne på inget vis är känsligt eller på ett sätt där min förmansposition kan kännas besvärlig. Tvärtom tror jag att informanterna har berättat mer då de är medvetna om att jag är insatt i denna problematik och jobbar för att få ett bättre system för både barn, föräldrar och personal. För förskolepersonalen fungerar jag inte som förman och torde således inte ha varit ett problem.

Enligt Kvale & Brinkmann (2009, s. 86-87) finns det tre etiska riktlinjer, informerat samtycke, konfidentialitet och konsekvenser. Informerat samtycke innebär att man informerar informanten om syftet med undersökningen, hur den är upplagd och vilka risker och fördelar som finns. Informanterna kan avsluta sitt deltagande när som helst, och de bör få viktig information om ex. vem som har tillgång till intervjun och materialet och forskarens rätt att publicera materialet.

Konfidentialitet innebär att privata data som kan identifiera deltagarna inte kommer att avslöjas. Om information potentiellt kan kännas igen ska informanterna godkänna att denna information lämnas ut. (Kvale & Brinkmann 2009, s. 88)

Kvale & Brinkmann (2009, s. 90) poängterar att forskaren är skyldig att överväga konsekvenserna, inte bara för de som deltar i undersökningen, utan också för den grupp som de representerar. Det är svårt att förutsäga konsekvenserna, men de bör tänkas på.

Urvalet på sex personer torde vara så stort att ingen kan identifieras. Alla informanter ställde frivilligt upp, och bildningschefen gav mig lov att intervjua personalen under arbetstid. Jag har valt att i resultatdelen ange ur vilken kontext informantens svar angetts, men inte närmare vem jag intervjuat för att minska riskerna för att någon person identifieras. Jag har översatt de finska informanternas uttalanden till gängse språkbruk på svenska.

Intervjuerna har bandats och transkriberats, och materialet sparas hos forskaren. Materialet bestod totalt av 107 sidor. Forskaren binder sig till tystnadsplikt även efter att forskningen är slutförd. Informanterna får en egen kopia av mastersarbetet.

3.4 Analysmetod

Som analysmetod har jag använt kontextuell analys. I den kontextuella analysen analyseras uppfattningarna i relation till det sammanhang där de ingår. Denna analys är då beroende av hur sammanhanget definieras. Hur kontexten ska avgränsas ska utgå ifrån en bedömning av mot vilken bakgrund man som forskare tror att uppfattningen bäst kan förstås. Innehållet, formen och kontexten ska analyseras i relation till varandra. Enligt Svensson (1985) innebär en kontextuell analys således att man gör en analytisk avgränsning för att identifiera en tankeform (uppfattning), och denna uppfattning ses som en del av och i relation till ett vidare resonemang. Uppfattningen lyfts inte ur den kontext i vilken den förekommer. (Uljens 1989 s. 28-29)

Först bör man urskilja och avgränsa det eller de fenomen som studeras i förhållande till ett givet sammanhang. Utifrån data urskiljs och avgränsas även helhetsegenskaperna. Även helhetsegenskaper i meningen huvuddelar och dess inbördes relationer urskiljs. Urskiljandet av aspekter, komponenter och relationer bygger på en analys, där man

utgår från en preliminär avgränsning av en helhet och som leder till en preciserad helhet, var denna är baserad på en mer preciserad beskrivning av helhetsegenskaperna grundad i insamlad data. (Svensson 1999 s. 45)

Den kontextuella karaktären består i att urskiljandet och avgränsningen görs relativt till det sammanhang i vilket fenomenet ingår, och framför allt att urskiljandet av fenomen och delar av relationer inom fenomenet görs på ett kontextuellt sätt. Detta sätt innebär ett klargörande hos aspekter, komponenter och relationer som beroende av det specifika sammanhanget. Bestämningen av innebörden hos huvuddelar av ett fenomen och jämförelsen mellan fenomen görs på ett ömsesidigt sätt. Att analysen är kontextuell innebär att inga indelningar och avgränsningar görs på förhand eller utifrån generella kriterier utan motiveras utifrån de specifika datas innebörd. (Svensson 1999 s. 45-46)

Utgångspunkten är i uppfattningen om fenomenets natur eller i synen på kunskapens natur, dessa kan dock inte helt skiljas åt då de inte kan vara oberoende av varandra. Urskiljandet av delar har sin grund i något som utmärker den och som skiljer den från omgivningen, och dessa ska gälla en bestämd del av omvärlden. Delarna kan innesluta och ingå i varandra. Relationerna mellan delarna ger även helheten dess kvalitet och uppfattas vara fenomenets karaktär och innebörd. Uppfattning är ett grundläggande kunskapsteoretiskt begrepp för kontextuell analys, och syftet är att få fram så välgrundade och allmänt giltiga uppfattningar av fenomenets natur som möjligt. (Svensson 1999 s. 47-48)

Fenomen kan indelas i primära och sekundära fenomen, där de primära kännetecknas av att fenomenet inte varierar ur forskarens synpunkt. Detta kan bland annat vara sådant som informanter konfronteras med i en intervjusituation. Sekundära fenomen är sådana som inte på förhand av forskaren kan avgränsas innehållsmässigt. Bland de sekundära fenomenen kan vi fånga en grupp individs uppfattningar. (Uljens 1989 s. 31-32)

Kännetecknande för de sekundära fenomenen är även att uppfattningarna som uttrycks i intervjusituationen avgränsar den undersökta frågans innehåll. Detta innebär att individens sätt att resonera kring ett fenomen avgränsar det som individen uppfattar som fenomenets innebörd. Intervjusvaren får således en dubbel roll, där de fungerar

samtidigt som en förståelsegrund mot vilken de specifika uppfattningarna bör analyseras och som uttryck för kvalitativt skilda uppfattningar. (Uljen 1989 s. 33)

Jag inledde analysen med att sätta informanternas svar i förhållande till de olika temaområdena. Detta redogör jag för i kapitel fyra. Denna del var allmän och gav ett svar på de direkta fenomen jag undersökt. Som följande har jag ur mitt material fått fram fyra nya kategorier, med sådant som alla informanter valt att tangera på ett eller annat sätt, och som kan kallas för ett sekundärt fenomen. Detta redogör jag för i kapitel fem.

Vid kategoriseringen bland de sekundära fenomenen ville jag få fram ur varje temaområde en ny uppfattning som kännetecknade den kategorin. Därtill fick jag som ett resultat en egen kategori, barn i behov av stöd, där allt fungerade utmärkt. Denna kategori var ett direkt resultat och finns därför inte med som en egen kategori.

4 RESULTAT

Som grund för detta arbete finns barnet och familjernas välmående, och poängen med planen för smidig övergång är att ta fram en plan som möjliggör samarbetet på bästa sätt så att övergången ska ske så smidigt som möjligt. Här utgår jag enbart ifrån det som personalen anser vara bra utgående från barnens behov, och inte hur barnet eller familjerna upplever det.

Jag har först valt att sätta mina intervjutemaområden i relation till mitt material. I detta kapitel önskar jag synliggöra informanternas uttalanden och åsikter i förhållande till de fem temaområdena. Kontexten är indelad i dagvård och förskola, för att man ska kunna särskilja på dessa två. Jag har översatt de finskspråkiga informanternas uttalanden till svenska.

4.1 Övergången idag

Det nuvarande förfaringssättet inom kommunen varierar väldigt mycket, och det finns ingen gemensam linje över huvudtaget. Bland alla informanter finns ett missnöje gällande uttalade överenskommelser, avsaknad av ansvarspersoner och avsaknad av uppgjorda principer.

Alla dagvårdsområden ordnar möten kring övergången från dagvård till förskola, men vem som deltar i mötena varierar, samt vem som kallar till dessa möten. Tidpunkterna är också olika, och här råder mycket delade åsikter bland förskolelärarna. Rutinerna är oklara och likaså arbetsformen.

Förskola

Vi ha ju haft de där överföringsmöte, menar det som kanske man borde ha den där informationen före de blir va heter det inskrivning, så då kan man vara lite beredd på vad som kommer. Att man får informationen, de där överföringsmöte sku va, före inskrivningen... att de e nu sen en tanke, ja vet, sen hinner de hända så mycke med dom där barnena, å dom utvecklas, men man sku ha ett stöd.... då har man kanske en annan liksom kanske syn på dom där barnena när dom kommer också dit då med föräldrarna att var dom kanske behöver lite hjälp och stöd.

Förskola

... det att de e i april gör att ja får den mest rättvisa bilden av barne, om ja sku gå i december så klart att ja sku se en utveckling, men här måst man alltid tänka på de där resurserna.

Tystnadsplikten vid möten lyfts upp, och det faktum att lov av föräldrar krävs då man diskuterar barnen. Dessutom finns det fyra skolupptagningsområden inom kommunen och alltid är det inte riktigt självklart vem som hör vart, eller vem som tänker anhålla om att byta skola.

Dagvård

Så de va lite tokigt för att vi gick då på de här mötet, överföringsmötet, å vi visst ju int riktigt i å med att det finns barn som ska olika områden, så vi visst int vem som sist å slutligen ti vilket distrikt dom hör... föräldrarna visst int vart sku dom, å vi kunde ju int säga någnting sen där på grund av tystnadsplikten.

Inom kommunen varierar det väldigt mycket vilket övergångssamarbete dagvården har med förskolan. Ett område ordnar gemensamma gymnastikstunder, pysselstunder, sångstunder och dylikt regelbundet, ungefär tre träffar per termin. Ett annat område ordnar inga träffar alls, utan förskolelärarna besöker daghemmet en gång på våren. Och ett tredje område ordnar några träffar under våren. Resursbrist anges ofta som en orsak till att det är svårt att ordna träffar.

Förskola

Att jag har jag sku säga att ja har funderat på såna här samarbetsgrejor så sådär vi resurserar att hur ofta kan gå till dagis å hälsa på... att ja tänker på mitt eget jobb så e de int från nio ti ett, jag har alla dagar utom på fredagar timmar för de stora, ja kommer till åtta å så e jag till två eller tre, så ja har int alla eftermiddagarna lediga....

Förskola

Kanske mer just samarbete, de sku va väldigt, de sku va idealiskt att vi sku längs me åre kunna besöka dem

Principen om att förskolan ska få ta del av barnets egen plan för småbarnsfostran följs ganska så bra. Förskolorna uppskattar att få dem och har nytta av dem i sitt arbete.

Förskola

De som ha vari jättekiva e att vi ha fått de där vasuna...

Förskola

Jo, dom fick vi, å de e också en del av de man tänker som överföring, dom fick vi hit i augusti... Jo, jag tycker att, för de va ju då liksom den som föräldrarna först hade skrivi där lite, lite... De tyckt jag no att va bra. Att vi fick dom hit.

4.2 Samarbetet mellan kontexterna

Som redan tidigare nämnts så har samarbetet mellan de olika enheterna varierat kraftigt. Alla enheter har samarbetat på ett eller annat sätt, men samarbetet har varit otydligt och inga ramar för arbetet har gjorts upp. Alla informanter anser att samarbete är bra och att det är för barnets bästa, men påminner även om att det inte får belasta.

Förskola

Att därför så e de väldigt viktigt att vi samarbete men här måst man också komma ihåg att de int får belasta för mycket utan att de ska vara roligt och att de ska vara fruktsamt.

Dagvård

Jo, de ha blivi bättre hela tiden att de ha blivi klarare på vilket sätt vi fortsätter...

När det gäller barn med särskilda behov är alla informanter överens om att det kräver mer samarbete och att det även måste ordnas skilda möten för dessa barn och möjliga samarbetspartner.

Dagvård

... att hen hade sen alltmöjligt så vi ordna ett eget möte om hens saker, där ergoterapeuten va på plats, åå föräldrarna ååå specialläraren å vem va nu där... förskoleläraren jåå å så gick vi igenom hens saker å alla berättade lite egna synpunkter å så....

Förskola

Ja gick ti ett möte var de var specialister, att där va ergoterapeuter och såna andra å jag kom liksom genast in i de å på samma gång fick ja alla utlåtanden. Å de va underbart me tanke på samarbete å ja märker de nu, att de va bra att ha all information så vi ha komi vidare tillsammans med barne...

I intervjuerna uttryckte också dagvårdspersonalen en önskan om ex. pedagogiska kvällar tillsammans med förskolelärarna.

Dagvård

Ja att sen också sånt pedagogiskt samarbete som träffar, planering, kanske i viss mån till å me planera tillsammans, vilke sku va väldigt viktigt med tanke på den där vår verksamhetsplan.

Det råder också olikheter kring vem som kallar till olika träffar och möten, generellt sett är det för det mesta förskolorna som kallar till gemensamma händelser. Daghemmen får också väldigt gärna ta initiativ till samarbetet.

Förskola

...riktigt bra att man sku göra som så att man börjar från dom minsta, att dagis tar kontakt me oss å så sen när vi har följande övergång så samlar vi ettornas klasslärare, så att de e en logisk ordning, att ingen ska tänka att varför tar int dom kontakt me oss att bort såna tankar...

Gemensamma riktlinjer är också ett tema som kommer upp på flere ställen. Två av områdena har haft samarbetsmöten tillsammans, där de bland annat diskuterat gemensamma regler.

Dagvård

Nå där var ju främst dom här reglerna å i och med att vi delar samma utegård, å där va de att de va ju dom som främst lite så, ja förstår tillika att dom hä barnena e äldre, å att dom vill ha lite större friheter å klarar av en hel del, men sen när alla e ute gemensamt på gården så kan de bli ganska, de kan gå ganska vilt till helt enkelt. Om endel står i gungan, å ingen säger till...

Läroplanen var ett delområde som nämndes i alla intervjuer. Läroplanen för småbarnsfostran är uppgjord 2011, medan läroplanen för förskolan är uppgjord 2000, och därefter enbart reviderad med de delar som lagförändringar gett upphov till. Förskolepersonalen var alla av den åsikten att förskolan absolut behöver en ny läroplan, medan dagvårdspersonalen var nöjd med sin. Frågeställningar som lyftes fram bland dagvårdspersonalen var om förskolan har kännedom om läroplanen för småbarnsfostran och vad som poängteras i denna. Samarbete kring läroplansarbetet fanns inte.

Förskola

Vi har inte gjort den än, int än nej, men nu ha vi haft dom dä föräldrakvarten å så ääh ha de vari som program men...

Förskola

Vi ha nu haft den varje år på agendan att joo...

Ovan beskriver förskolelärarna varför de inte uppgjort en ny läroplan för förskolan.

4.3 Fostringsgemenskap

I alla intervjuer framkom det att föräldrar och barn är väldigt nöjda med övergången och ställer väldigt få frågor. Både barn och föräldrar upplevs som trygga och vid behov så får man ställa frågor samt bekanta sig extra med förskolan. Dock framkom det att det kunde vara bra med tydlig information till föräldrar, om inskrivning, bekantningsdag och annat som de kanske funderar på.

Dagvård

De e klart en del funderar, ja tror de var så ifjol att några fundera hur de ska bli med, en del barn hade upplevt de så att de trodde att barnena sku till förskolan, och efter de så sku dom komma tillbaks ti dagis.

Dagvård

De ha no int kommit så mycke feedback, nångång i vasu-diskussionerna har dom funderat på hur förskolan fungerar...

Förskola

Dom ha, de som dom ha sagt att för nu har jag ju de i färskt minne då som jag haft mina samtal, så tycker dom att de e otroligt hurdant, att ett litet steg från dagis till förskola, men att de blir ett stort steg, hur ska jag säga, i hur man arbetar, å hur man ser på barnet, å hur man bemöter föräldrar å allt de där...

Alla förskolor ordnar en bekantningsdag på våren för de blivande förskolebarnen. Dessutom ordnar en förskola ett föräldramöte under våren, de andra ordnar under hösten. En förskola ordnar ”öppet hus” för föräldrar och barn under våren.

Informationen i förskolorna är annorlunda än på dagis, då förskolelärarna undervisar mellan kl. 9 och 13. Detta kan innebära för många att de kanske inte träffar förskolläraren så ofta, och att informationen inom enheten löper blir viktigare.

Förskola

... att dom kanske inte alltid vet precis va som ha hänt å så hä va de ha varit. Men vi försöker ju ge den där informationen, men hon sa samtidigt e de ju ett led i de hä att i skolan så vet man ju int heller.

Däremot är det förskolelärarna som håller alla fostringssamtal med föräldrarna.

Förskola

... förskolelärarna håller ensamma alla föräldrasamtal...

Att dagvården och förskolan skulle ha samma riktlinjer skulle också underlätta för föräldrarna.

Dagvård

Jag funderar att att där när jag tänker att personalen sinsemellan så, så där kanske de sku vara bra att man liksom sku lite fundera efter just på typ till exempel på grötätande å så... Att om vi ha haft en linje här som vi ha tyckt att ha funktionera riktigt bra, så de e ju att starta från noll igen, om man far till förskolan. Å om du sen ska börja med en ny linje...

4.4 Barnet i fokus

Det är det lilla barnet som ska övergå från dagvård till förskola. Naturligt vore att det är barnet som är i fokus under övergången, och att övergången ska vara så smidig och naturlig som möjligt för barnet. Som i tidigare kapitel har nämnt, ordnar förskolorna bekantningsdagar och eventuellt också gemensamma aktiviteter tillsammans med daghemmen. Om man utöver detta har behov av ytterligare besök på förskolan har det ordnats:

Förskola

... jo, att om dom från dagis tycker att de behövs, så då e de nog att, har vi nog öppna dörrar att, de va där jo i maj som vi ännu hade...

Daghemmen har viss förberedande verksamhet för barnen innan de inleder förskolan, speciellt ordnas det verksamhet för 5-åringarna. Förskolorna poängterar att leken är viktig och att barnen ännu är små, men några önskemål om vad de ska behärska innan de börjar förskolan har de ändå.

Förskola

Ja-a, inte börjar vi nu direkt ha sådär jättestora krav på barnen men småningom sådär så kan dom få lite någon läxa vad dom ska... berätta hemma eller vad dom ska ta med sig och så kläder eller nån liten burk eller någo så här å å sen det där att ja att nog får man ändå vara liten, inte behöver man liksom bli stor bara för att man börjar förskolan.

Dagvård

Kanske mera att man kan förklara för barnen att de där, ja ha till exempel haft miniförskola en gång i veckan för de hä femåringarna att så ibland blir de tal om att då dom gör uppgifter så kan man samtidigt berätta att sen när ni e i förskolan så då gör ni på samma sätt varje vecka såna å ni har en förskolebok där de finns liknande uppgifter å så kan de vara nåhå om att kanske där måst man då klä på sig själv å kanske att där hjälper man int så mycke, att försök nu me bundtana att de lönar sig att öva att lite prata så så hoppeligen ha int de vara sen skrämmande...

Dagvård

Förskolorna önskade mer egna initiativ å så sa dom att dagisbarn e ganska självständiga, men att familjedagvårdsbarn inte e de.. å sen att vi övar att skriva ege namn, de ha vi gjort å jaa, sen om maten så mycke att man tar själv en bricka me mat i förskolan å de önska att vi sku öva oss på att ta mat här å...

4.5 Utvecklingsförslag

Alla informanter menade att samarbetet går mot rätt håll, men att man alltid kan utveckla samarbetet. Daghemspersonalen önskade att de skulle få veta vad förskolepersonalen önskar att en femåring kan då de börjar förskolan och funderade över om förskolan känner till planen för småbarnsfostran och om vad dagvården fokuserar på.

Dagvård

... just om de hä att att de sku kanske vara bra för den personalen sku få typ en listan över vad förskolebarnena ska klara av då dom far till förskolan... En sån hä A4:a så som de står där i, korta å koncist nerskrivet... de kan vara allt från att klippa, rita, att, de e helt ja menar helt så här vanliga baskunskaper e de nog, men att sku vara mera neddokumenterat

Dagvård

Ja ha nångång tänkt på att ganska många barn som flyttar dit ti förskolan så klagar på att där sitter man ganska mycke, å att sen har vi tyngdpunkten på lek här på dagis å att i planen för småbarnsfostran står de att den e viktig, så kanske där finns en sån där konflikt att vet förskolelärarna va vi poängterar här att förskolan verkar vara ganska skollik.

Mer samarbete tillsammans med förskolan som gemensamma gymnastikstunder efterlystes från bägge håll, och också att alla femåringar skulle vara på dagis ett år innan förskolan, då de är så stor skillnad på barn som varit på dagis och barn som varit i familjedagvård.

Förskola

... men att man sku kunna ha någo gemensamma jumppa å nån sån här grej... å sen sku man ju kunna ha nån sångstund å göra någå sånt där...

Dagvård

Fast den där timmen på förmiddagen å sen att de sku vara nån verksamhet tillsammans med de nuvarande förskolebarnen...

Förskola

... att vi sku få alla femåringar till dagis ett år innan de flyttar hit för de barne e så annorlunda om de ha vari ett år i grupp, å vari där regelbundet, ja menar int att de behöver vara åtta timmar om dan, men fast halvdag att de blir en gruppmedlem.... ja ser de som om barnen i familjedagvård ha blivi mindre, ha fastna på ett yngre barns utvecklingsnivå....

4.6 Sammanfattning av resultaten

Sammanfattningsvis kan jag se att samarbete och barnet i fokus är det viktiga i bägge kontexter, däremot har dessa två svårt att kommunicera med varandra och kanske en rädsla av att trampa varandra på tårna. I grund och botten önskar de givetvis att barnet ska ha en så bra övergång från dagvård till förskola som möjligt, men ibland verkar det som om de fastnar i respektive kontext och kan inte se över till den andra. En öppen dialog och respekt för varandras arbete saknas.

5 ANALYS

I min första del av analysen, har jag ställt materialet mot mina fyra teman jag hade i intervjun. Detta redovisade jag för i resultatkapitlet. För att ännu få fram det som Uljens (1989 s. 31) benämner sekundära fenomen, d.v.s. sådana fenomen som forskaren inte kan avgränsa innehållsmässigt på förhand, letade jag efter sådant i materialet som gav mig en helhetsuppfattning om informanternas tolkningar. Dessa olika tolkningar har jag satt i relation till både dagvårdskontexten och till förskolekontexten. Slutsatserna av tolkningarna gav mig fyra nya kategorier, som då ger mig nya infallsvinklar på mitt material.

Som en femte kategori nämner jag barn med särskilda behov. Denna kategori förtjänar ett omnämnande, eftersom det var det enda både dagvårds- och förskolekontext var enliga om. Denna kategori kan fungera som en modell för att ett visst samarbete fungerar och finns till. Jag ser denna kategori som ett resultat av de övriga kategorierna, och denna kommer således inte att tas med i modellen för smidig övergång.

5.1 Plan för småbarnsfostran kontra förskolornas läroplan

Informanterna i dagvårdskontexten berättade om hur de upplevde planen för småbarnsfostran och huruvida förskolepersonalen kände till planen för småbarnsfostran. Förskolekontexten berättade att de inte hade uppdaterat sin läroplan på många år. Dessa två kontexter borde mötas för att skapa de bästa förutsättningarna för barnens övergång från dagvård till förskola och dessutom omfattas barn i förskolan av både förskolans läroplan och planen för småbarnsfostran.

I Grunderna för förskoleundervisningen läroplan (2010 s. 7) står det att *”småbarnsfostran inklusive förskoleundervisningen i den grundläggande utbildningen ska bilda en helhet som framskrider på ett följdriktigt sätt i enlighet med barnets utveckling”*. I Grunderna för planen för småbarnsfostran 2005 (s. 14) omnämns att samarbetet med utbildningsväsendet i första hand ska gå ut på att skapa och utveckla samarbetsformer och strukturer, så att kontinuiteten i barnets fostran och undervisning tryggas. Utöver detta behövs ett samarbete med olika samarbetspartners, ex. barnrådgivning, barnskydd, familjerådgivning för att skapa gemensamma riktlinjer och samarbetsformer som beaktar barnets bästa.

I Ingå kommuns plan för småbarnsfostran (2011 s. 8) poängteras att barnen lär sig genom lek och att man upptäcker världen tillsammans med sina kamrater och de vuxna.. Detta lyftes upp i dagvårdskontexten bland informanterna. Leken är barnets bästa inlärningsmiljö. Om leken kombineras med ett målinriktat arbetssätt, kan man prata om *”den allvarliga leken”*. Skillnaden mellan *”den allvarliga leken”* och barns egen lek finns i det att de vuxna skapar lärande- och utvecklingsmål för lekmiljön och lekprocessen. I den fria leken är lekprocessen viktig, inte resultaten, emedan det i *”den allvarliga leken”* fokuseras på resultatet. (Helenius & Korhonen 2008 s. 109)

Att arbeta barncentrerat och utforska tillsammans med barnen innebär enligt Pramling och Mårdsjö (1997, s. 61, 66) att pedagogen ska arbeta för att utveckla barns medvetenhet till en mer aktiv och nyanserad syn på hur man får kunskap. Man kan få kunskap ex. från böcker och media, men barnen behöver erfara att man också kan skaffa

sig kunskap genom att aktivt göra saker. Man kan iaktta, fundera och reflektera tillsammans kring olika teman. Utgångspunkten och målsättningen för pedagogen ska vara att barnen ska förstå att det beror på dem själva om de ska lära sig något, och att det inte är de vuxna som ska lära dem olika saker, däremot ska pedagogerna hjälpa barnen att göra barnens lärande synligt.

Enligt Grunderna för förskoleundervisningens läroplan (2010 s. 12) ska förskoleundervisningen planeras och genomföras så att de olika kunskapsområdena kan ses som en del av helheten. Barnen ska delta i planeringen, så att det blir meningsfullt för barnen. Det centrala är att bearbeta erfarenheter och kunskap i interaktion mellan barn och vuxna. I förskoleundervisningen ska barnens värld vidgas och barnen ska lära sig om sitt eget sätt att lära med hjälp av de olika ämnesområdena.

Fysiskt är Ingås fyra förskolor belägna i eller i fristående byggnader till grundskolorna. Innebär detta att barnens förskola blir mer som skola än förskola? Kan man kombinera det bästa ur de olika världarna, men att barnen ännu får vara små och fokusera på lärande genom lek? I förskolekontexten lyftes fram att förskolepersonalen arbetar mer målinriktat och med tydligare struktur än i daghemmen. Förskolepersonalen poängterade att de mycket övar sig på de sociala färdigheterna och att de tycker att leken är viktig. Således borde dessa kontexter mötas i en gemensam anda, där värderingarna torde vara lika. Dessa diskussioner borde föras för att öppna en dialog och stärka gemenskapen, så att barnen får en enhetlig lärostig från dagvård till förskola och därifrån vidare mot grundskolan.

5.2 "Vad ska en femåring kunna?"

Inom dagvårdskontexten kunde jag skönja en viss osäkerhet, vad förväntar förskolorna sig av femåringarna? Vilka färdigheter ska barnen behärska och vad borde man öva mer på daghemmen? Kan barnen det de förväntas kunna och vem är ansvarig för om de inte kan det? Är det barnträdgårdsläraren på daghemmet eller föräldrarna?

Personalen på daghemmen efterlyste en ”check-lista” på sådana färdigheter som barnen behöver behärska då de börjar förskolan. Dels för att de skulle kunna öva på daghemmen, och dels för att kunna berätta för föräldrarna vad barnen förväntas kunna. Förskolekontexten å sin sida hade varierande syn på vad barnen förväntas kunna. De flesta poängterade att det viktigaste är de sociala färdigheterna och att man under förskolåret ska lära sig många färdigheter man sedan behöver i skolan. De önskemål som konkret benämndes var mer praktiska färdigheter som att sitta stilla en stund, lyssna, klippa och skriva sitt eget namn. Dock framkom annat som skulle underlätta förskolornas vardag, som att lära sig ta mat själv på daghemmet (det gör vissa av kommunens förskolor).

Enligt Pramling Samuelsson & Mårdsjö (1997 s. 22-26) är det i det utvecklingspedagogiska perspektivet viktigt att lyfta fram relationen mellan barnet och det som ska läras i centrum, och i det inlärningspsykologiska perspektivet (som ofta ligger till grund för undervisning) står det som ska läras i centrum. På daghem och i förskolor är det naturligt att gå ut i naturen för att lära sig om den, men att läsa, skriva och räkna refereras inte alltid till vardagen, utan det används ofta ”före-skolan-uppgifter” och övningshäften.

Då förskolorna nu allt mer och mer finns i anslutning till skolorna, finns det en risk för att skolans lärande tar över förskolorna, och då förlorar förskolorna sitt fenomenografiska tänkande och tänker i stället på vad som ska inläras, i stället för att medforsa tillsammans med barnen och utgå ifrån deras tankar och reflektioner om sin omvärld. (Pramling Samuelsson & Mårdsjö 1997 s. 40)

Att alla barn ungefär någorlunda behärskar de åldersenliga färdigheterna är alldeles bra. Däremot kan man inte sätta alla barn i samma kategori, då alla barn har olika färdigheter för att kunna lära sig saker och ta till sig nya saker. Dagvården kan inte ”leverera färdiga paket” till förskolorna, där förskolornas uppgift blir att ”lära barnen”. Här efterlyser jag en dialog mellan förskola och dagvård, och att man kan öppna upp begreppen och diskutera igenom dem, för att nå en gemensam grund att stå på. Man kan också fråga sig vilken uppgift dagvården kontra förskolan har, och hur kan dessa två mötas?

5.3 Samarbetet med föräldrarna

I både dagvårdskontexten så väl som i förskolekontexten fann jag att väldigt få föräldrar ifrågasätter någonting, eller funderar över övergången och att föräldrarna överlag är nöjda med verksamhetsformerna. Förskolorna har alla olika koncept när det gäller att informera föräldrarna vid övergången, men förskolorna upplever att det skulle orsaka problem. Dock anser jag att här finns ett stort problem, då man bara antar att föräldrarna är nöjda, utan att tillfråga dem om deras åsikter.

Bronfenbrenner (1979, s. 22-27) beskrev daghemmet som ett mikrosystem, och således är förskolan ett annat. Även barnets hem är ett mikrosystem. Dessa möts i ett mesosystem, skapat av de olika mikrosystemen. Barnet är det centrala i detta och barnen förväntas röra sig mellan de olika mikrosystemen. Att överföras från ett mikrosystem till ett annat är en ekologisk överföring som har en konsekvens och är en påbörjan till en utvecklingsprocess.

Att fungera i många olika mikrosystem är beroende av i vilket förhållande dessa mikrosystem står till varandra. Det är viktigt hurudant mesosystemet är och hur det fungerar, det mest kritiska är också då ett nytt mesosystem bildas, vilket kan jämföras med då barnet börjar i förskolan. Bronfenbrenner (1979, s. 209-211, 217) menar att för att det nya mesosystemet ska bli så bra som möjligt, krävs det en länk till det nya mikrosystemet. Om det är två personer involverade i det nya mikrosystemet kallar man det för tvåvägslänk och är det fler personer, multipla länkar. För att det nya mikrosystemet ska fungera bra behövs minst en tvåvägslänk, hem-förskola-hem. Ju fler trygga personer som finns runt barnet, desto bättre. Bronfenbrenner menar också att öppen tvåvägskommunikation mellan två olika mikrosystem behövs. Dessutom menar han att information, råd och erfarenheter ett mikrosystem har bör överföras till följande mikrosystem, för att möjliggöra kontinuitet.

Bronfenbrenners ekologiska överföring kan användas på övergången mellan dagvård och förskola. Tre mikrosystem möts (hem, dagvård och förskola), och hur viktigt det första mötet med förskolan är och att det tillräckligt många trygga vuxna närvarande

(föräldrar, dagvårdspersonal, förskolepersonal, andra) och att kommunikationen fungerar. Att dagvårdspersonalen informerar om barnet till förskolan, och att föräldrarna får berätta om sitt barn till förskolan. Att kommunikationen fungerar åt bägge håll, för att göra det nya mesosystemet så tryggt och bra som möjligt.

Inom dagvården arbetar man med att utbilda personalen inom fostringsgemenskap. Man lyfter upp den viktiga kommunikationen med föräldrarna, och att de är de som ska fostra barnen, medan personalen kan hjälpa till som medfostrare. Mitt bland all kommunikation har man glömt kommunikationen med enheterna och hur viktigt det är att ta med föräldrarna och barnen i övergången. Det är föräldrarna (eller andra nära personer) som är den viktiga länken för barnen vid övergången. Dessutom bör dagvården överföra viktig information om barnet till förskolan, så att övergången blir så smidig som möjligt. Här måste man även beakta tystnadsplikten och diskutera med föräldrarna innan information om barnet överförs.

En annan aspekt med tanke på samarbetet med föräldrar och kommunikation samt information, är det faktum att förskolelärarna endast är på plats under undervisningstiden. Detta innebär att de familjer som har behov av mer kompletterande dagvård inte nödvändigtvis träffar förskolelärarna alls, och här blir kommunikationen och informationen mellan dagvårdspersonalen och förskolepersonalen oerhört viktig. Det kan vara svårare att åstadkomma ett lyhört, tryggt och öppet förhållande då man inte ses så ofta.

5.4 Avsaknad av en gemensam pedagogisk linje

Avsaknaden av en gemensam pedagogisk linje genomsyrade alla intervjuer. Främst i dagvårdskontexten tog sig detta i uttryck som att de önskade ett mer nära samarbete med förskolan, så som pedagogiska kvällar, gemensamma regler, öppen diskussion om principer m.m. Förskolekontexten har gärna ett samarbete med dagvården, men här poängterades även att de också ska ha ett nära samarbete med årskurs ett, där följande övergångsstadium finns.

För att kunna få en bra och heltäckande lärostig för barnet, behöver kommunen ett styrdokument för att underlätta arbetet. I detta skulle det finnas uppskrivet hur man förfar vid olika situationer under barnets lärostig och vem som ansvarar för och vilka som förväntas samarbeta. I detta styrdokument skulle finnas gemensamma riktlinjer, som garanterar ett jämlikt förfarande inom kommunen. Med en tillräckligt täckande plan över förfarandet skapar man stabilitet och gemenskap. Styrdokumentet ger insikt om varandras specialkunnande och via den formas arbets- och ansvarsfördelning. Styrdokumentet gör även barnets lärostig till en naturlig fortsättning även om fakorer förändras (ex. någon byter arbetsplats). (Siippainen 2012 s. 17)

Ett helhetsstänkande och en gemensam syn på pedagogiken borde kunna ordnas. Det är samma barn, våra barn som det handlar om, och det är barnen som borde vara i fokus för vårt samarbete. Vad blir bäst ur barnens perspektiv borde vi fråga oss, innan vi gör beslut.

5.5 Barn i behov av stöd

Alla sex informanter var eniga kring samarbetet gällande barn med särskilda behov. Här betonade alla samarbetet och nätverksmöten tillsammans med experter och sakkunniga, föräldrar, förskolepersonal och dagvårdspersonal. Detta har fungerat utmärkt enligt informanterna och informationen har fungerat bra.

När det gäller barn i behov av stöd har man beaktat att olika mikrosystem möts, och man har tagit tillvara på föräldrarnas kunnande och åsikter om sina barn och dess förutsättningar. Man har ordnat möten tillsammans och träffats innan förskolan har inlett sin verksamhet (oftast på våren innan förskolan börjat). Man har tagit tillvara på dagvårdens kunnande om barnet och läst barnets egen plan för småbarnsfostran. Barnet kanske överförs direkt till intensifierat stöd i förskolan eller kanske till särskilt stöd om det exempelvis omfattats av förlängd läroplikt.

Eftersom detta är det enda område jag funnit där övergången fungerar smidigt och där man tar med både föräldrar, dagvårdspersonal, förskolepersonal och andra sakkunniga i arbetet anser jag att detta kunde fungera som ett underlag för god praxis i framtiden.

5.6 Sammanfattning av analysen

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att det fortfarande är dialog och växelverkan som saknas mellan de olika kontexterna. Ett samarbete kring läroplansarbetet är nödvändigt för att få den helhet som behövs. Avsaknaden av den gemensamma pedagogiska linjen gör att barnets lärostig från dagvård till förskola inte kan bli en helhet, utan avbryts vid övergången. Dessutom behövs en ömsesidig förståelse och respekt för varandras arbete.

6 DEN GEMENSAMMA BRON

För att kunna utveckla samarbetet mellan dagvård och förskola behövs en gemensam pedagogisk linje, en röd tråd som börjar då barnet kommer till dagvården och som fortsätter längs med hela barnets lärostig vidare.

I Ingå kommun saknas en tydlig pedagogisk linje, det finns inget eller väldigt litet gemensamt mellan dagvården och förskolan. Det finns inget pedagogiskt samarbete och de styrdokument som gäller för både småbarnsfostran och förskoleundervisning uppgörs inte tillsammans eller i samråd med varandra.

Det behövs en klar och tydlig struktur i kommunen för att kunna få till stånd ett fungerande samarbete, där alla vet vad som förväntas av varandra och att man kan föra en öppen och respektfylld dialog tillsammans. Dagvårds- och förskolekontexten behöver mötas över gränserna, på mitten av den gemensamma bro som ska finnas. Den bro som bägge bygger upp tillsammans, där ingen sten är för liten eller för stor och där

alla får plats oavsett till vilken kontext man hör. Där växelverkan och dialog fungerar som kittet mellan stenarna och ändå som en egen sten, där växelverkan är i fokus.

Bron som går från dagvården till förskolan, ska likaväl gå från förskolan till dagvården. Underhållet av stenarna sker tillsammans och var och en måste ta ansvar för att bron är i skick. Bron går för det mesta inom de olika skolupptagningsområdena, men kan även gå från andra ställen, då barn ibland inte börjar i sin närförskola.

Denna bro ska uppgöras av personalen inom dagvårdskontexten och personalen inom förskolekontexten. Den sker givetvis under ledning av och tillsammans med daghemsföreståndaren och rektorn och i enlighet med de grundramar och -principer kommunen lagt för detta arbete (styrdokument). Broarbetet måste göras tillsammans, och inte var för sig – för detta är ett gemensamt projekt. Barnen och föräldrarna ska tryggt kunna gå över denna bro, och de är inte de som ska göra bron eller underhålla den, det är personalens uppgift.

Jag har illustrerat denna naturliga bro (figur 2) mellan kontexterna, som en bro som består av sådana kategorier som utmärker båda kontexterna och sådant som är mer typiskt för den ena eller den andra kontexten. I mitten finns det som är gemensamt i dagsläget och vid sidorna det som skiljer dem åt eller poängteras mindre.

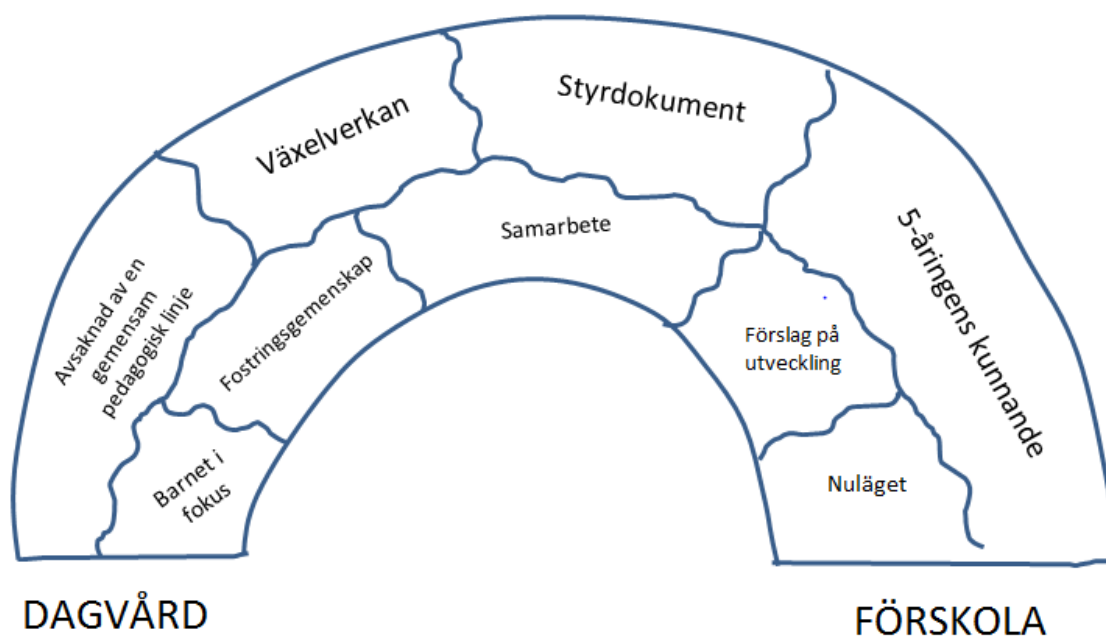
Växelverkan och samarbete anser jag vara gemensamma stenar som alla gemensamt bygger vidare på och alla vill ha ett samarbete – men sedan ser vi olika på vad som menas med detta samarbete och hur det ska se ut. Fostringsgemenskapen kännetecknar även de båda kategorierna, men samarbetet med föräldrarna är tydligare inom dagvården.

Styrdokumentet för dagvården och förskolan ska gå hand i hand med varandra. Det gör de inte i nuläget, men jag har valt att lägga denna kategori i mitten av bron, eftersom denna kategori måste finnas här, för att helheten ska bli gemensam och för att bron ska hålla att gå på. Denna kategori måste utvecklas inom kommunen, för att få en smidig övergång för alla barn och deras föräldrar.

Typiskt för dagvårdskontexten är att man saknar den gemensamma pedagogiska linjen och önskar mer pedagogiskt samarbete. Inom dagvården är barnet också mer i fokus, och man utgår från lek och utforskar tillsammans med barnen.

Utvecklingsförslagen kommer från bägge håll, förskolekontexten uttrycker mer konkreta förändringar så som besök osv, emedan dagvårdskontexten mer funderar över förskolans förväntningar.

Det som kännetecknar förskolekontexten är att de poängterar vad en femåring ska ha för färdigheter då hen inleder sin förskola, och detta orsakar en viss osäkerhet hos dagvårdskontexten då de efterlyser en ”check-lista” för detta ändamål. Förskolorna är också relativt nöjda med nuläget, medan dagvårdskontexten tydligare uttrycker en önskan om samarbete och mer tydliga verksamhetsformer.

Figur 2. Bro från dagvård till förskola

Sammanfattningsvis kan man säga att alla dessa byggstenar behövs för att få en fungerande helhet. Byggstenarna utvecklas genom diskussion i de olika kontexterna och

tillsammans. Tillsammans kan man sedan bygga vidare på helhet och få ett fungerande system för barnen och föräldrarna. Det är för att barnet ska kunna förflytta sig så smidigt som möjligt från dagvården till förskolan detta samarbete behövs, och fokus på barnet får aldrig glömmas bort i de gemensamma diskussionerna.

7 DISKUSSION

För att få en enhetlig lärostig för barnet och för att undvika avsaknad av brostenar eller att de inte är omskötta måste hela helheten ses över. Några stenar kanske också behöver fyllas på med material. Även kittet, dialogen, mellan stenarna måste underhållas och fyllas på.

I Ingå görs planen för småbarnsfostran och förskolans läroplan inte tillsammans med dagvården och förskolorna. Förskoleverksamheten har även småbarnsfostran en stor del av dagen, för många barn kanske fler timmar om dagen än förskolan, och den kompletterande dagvården får inte och ska inte bli en del av morgon- och eftermiddagsverksamheten för ettor och tvåor. För att vi ska kunna få en kvalitativ småbarnsfostran och förskoleverksamhet borde dessa planer uppgöras tillsammans i arbetsgrupper bestående av såväl dagvårdspersonal som förskolepersonal. Enligt Pihjala (2005 s. 16) är mycket lika i både för- och nybörjarundervisningen såväl som i småbarnsfostran och föräldrarna ska tas med i samarbetet.

Enligt Poikonen (2003 s. 35) är det viktigt med en öppen och fungerande diskussionskultur samt ett samarbete kring läroplaner. På basen av mina resultat anser jag att man borde börja med att öppna diskussionen, träffas över gränserna och diskutera verksamheten inom enheterna. Vad har verksamheten för mål, vilka är gemensamma och vilka skiljer sig åt? Vad görs tillsammans och vad finns det för förväntningar på varandra och hur kan man skapa den enhetliga lärostigen för barnet? Det är barnet som ska vara i fokus, och målsättningen borde vara att skapa en så trygg övergång som möjligt för barnet. I samband med detta arbete ser jag även att daghemsföreståndarens och rektorns samarbete ligger i fokus, då de är dessa två som anger

grundförutsättningarna för samarbetet, och som möjliggör daghemmets och förskolornas samarbete. Rent konkret är det dessa personer som gör det grundläggande broarbetet.

Då kommunens alla förskolor finns i eller i anslutning till skolorna kan detta innebära att skolorna påverkar förskoleverksamheten så att förskolan blir mer lik en skola och att lärandet sker på ett mer skollikt sätt, där utforskandet tillsammans med barnen och leken inte mer står i fokus. Detta bör diskuteras och alla förskolor borde ha samma grundläggande principer, precis som daghemmen använder sig av kommunens plan för småbarnsfostran.

Det har också framkommit önskemål om vad barnen ska kunna då de börjar förskolan, och jag har sett en viss osäkerhet hos dagvårdspersonalen gällande dessa önskemål. Är målet att alla barn ska stå på samma startfält eller kan det finnas variationer? I dagvården och ännu i förskolan, ska lärandet kännetecknas av ett lustfyllt utforskande och medforskande med den vuxna, där man ska ta tillvara på barnets eget intresse.

I nuläget är det mycket de olika förskolorna som dikterar vilket samarbete de önskar ha med dagvården och vilka färdigheter de ser att barnen kan då de börjar förskolan. Varför är dagvårdskontexten så ödmjuk? Varför litar dagvården inte på sina färdigheter om barns kunskap och lärande, utan böjer sig för förskolans önskemål? Alla måste ta ansvar för sitt arbete och vara stolta över det arbete man gör, och låta det ta plats och uppskattas. Barnen som övergår till förskolan är inte ett ”bevis” på om dagvården klarat av sin uppgift. Alla barn är olika, och har olika färdigheter och kunskaper. Vissa grundläggande färdigheter är det bra att öva sig på och så småningom lära sig, men färdiga paket kan inte dagvården överlämna till förskolan.

För föräldrarna är det en stor sak då barnet inleder sin förskola. I och med förskolan inte mer är på dagis, så kan denna övergång jämföras med då barnen inledde årskurs ett, nu sker denna övergång tidigare. För de barn som bor längre bort och är berättigade skolskjuts, kanske barnet åker själv taxi eller buss på morgonen och eftermiddagen och i och med förskoleläraren endast är i förskolan mellan då det är undervisning, träffar kanske inte föräldrarna henne så ofta, eller inte alls. Det kan således vara en stor

förändring för många barn och föräldrar. Enligt Siniharju (2007 s. 9) var det ytterst viktigt att föräldrarna tas med, då de är de som är experter på sina barn.

Att byta mesosystem, från dagvård – hem, till förskola – hem, är en stor förändring för barnet och familjen, och även för det nya mikrosystemet, förskolan, som får en ny medlem. Här bör man ta i beaktande Bronfenbrenners ekologiska överföring och att det är viktigt att någon ur det egna mikrosystemet, hemmet, följer med barnet på dess lärostig och att det finns tillräckligt med information samt en öppen, respektfylld dialog och växelverkan tillsammans.

För att få övergången så smidig som möjligt, så borde informationen om detta nå föräldrarna i god tid, och det borde ordnas föräldrakvällar, möjlighet att bekanta sig med förskolan på förhand m.m. Här ser jag att dagvården är en naturlig informationspunkt och kan samtidigt skapa möjligheter till besök på förskolan, så att både personal och utrymmen är bekanta på förhand.

Alla förskolor i Ingå har idag olika sätt att möta de nya barnen och föräldrarna på. Förskolorna får själva bestämma vad de ordnar och det enda som styrs uppifrån är ”uppflyttardagen” på våren, då de blivande förskolebarnen får vistas en dag i förskolan. Men redan här finns en variation, tiden, för vissa områden är besöket rätt så kort, och för andra områden varar det hela förskoledagen. Samtidigt kunde även dagvården ordna gemensamma aktiviteter för både förskolan och dagvården, och inte alltid vänta på att förskolan tar det första steget.

Den respektfyllda dialogen och det ömsesidiga förtroendet som är viktigt inom fostringsgemenskapen är något som saknas i dialogen mellan de olika kontexterna. Eftersom dagvårdspersonalen utbildas inom fostringsgemenskap kunde även förskolepersonalen få ta del av dessa skolningar, då mycket är lika inom teamarbete och kan användas vid samarbetet.

Det pedagogiska samarbetet borde utvecklas. Vi kan lära oss en hel del av varandra och förstå hur vi tänker. Förskolorna har åsikter om barnens kompetenser, utgående från i vilket daghem de har varit, och denna information delas inte med respektive daghem.

Hur ska daghemmen kunna ta till sig information och förändra sin verksamhet om inte kommunikationen är öppen och ärlig? Varför kan man inte kommunicera med varandra och berätta för varandra vad man önskar och vad som känns jobbigt? Kanske daghemmet vars barn inte kan klippa lika fint som de andra daghemsbarnen inte alls övat lika mycket på att klippa? Denna diskussion bör göras på ett respektfullt sätt, men en öppen och ärlig sådan.

Samarbete mellan dagvården och förskolorna borde vara naturligt. Man träffas under ordnade former, för att så småningom lära känna varandra. Dessutom är det ett utmärkt tillfälle för barnen att bli bekanta med förskolelärarna. Därmed inte sagt att samarbetet behöver ske så ofta, men nu och då, och kanske speciellt under våren. Det pratas så ofta om arbetsbördan, och om att man inte hinner med allt, men här glömmer vi igen bort barnen – för vem görs arbetet och vem är det som ska övergå till förskolan?

I intervjuerna framgick också att det är omöjligt med samarbete med precis alla instanser och att speciellt barn som vårdats hos en familjedagvårdare har sämre förutsättningar då det börjar i förskolan. Å andra sidan måste vi kanske tänka på att just det barnet har kanske av andra orsaker vårdats just där, och att föräldrarnas åsikter och val ska respekteras. Här kunde också en diskussion vara på plats, vilka värderingar råder hos en familjedagvårdare kontra daghem och förskola. Det finns ju även barn som vårdas i privat dagvård, i församlingens dagklubbar, hemma o.s.v. Vi kan inte få alla att stå på samma startruta då förskolan inleds, det går inte – och ska inte gå, alla barn är egna individer med olika förutsättningar.

Gällande barn med särskilda behov, så fungerar det mesta bra, samarbetet och övergången fungerar smidigt och både förskolelärare och dagvårdspersonal samarbetar. Här tas föräldrarna med, och givetvis andra sakkunniga som finns i nätverket runt barnet. Varför kan det inte fungera lika bra då det gäller alla barn? Kan man lära sig något av detta? Det är minst lika viktigt för alla andra barn att övergången går smidigt och att föräldrarna tas med i arbetet.

För att få ett fungerande samarbete inom kommunen, behövs alla de byggstenar som visats i figur 2. Därtill behövs ett mer omfattande styrdokument för hela kommunen, ett

helhetsdokument som ger de grundramar och -principer som ska genomsyra all övergång, om den sen gäller från dagvård till förskola, eller förskola till grundskola osv. Dessa grundramar och -principer borde stipuleras på tjänstemannanivå i kommunen, då de annars föreligger en risk att man ”kör sitt eget race” och alla tycker att just deras sätt att arbeta på är det rätta.

Kommunen måste kunna erbjuda familjerna samma utgångsläge för alla barn. Det kan inte vara så att det i vissa daghem/förskolor satsas mer på övergången än i andra, utan grundramarna och principerna behöver vara samma. Här behövs en insats i brobyggandet.

För att kunna bygga vår gemensamma bro, som man kan gå på från bägge håll, så krävs det vilja, öppenhet och kommunikation. Och att minnas, barnet i fokus hela tiden.

Eftersom jag själv arbetar inom dagvårdskontexten har jag försökt vara objektiv och se övergången från bägge håll. Dock har jag en större förståelse och insikt i det praktiska arbetet inom dagvården och denna kunskap gör att jag är mer kritisk och ifrågasättande gentemot förskolan. Dessutom finns det en underliggande orsak som delvis kan orsaka att förskolorna hellre identifierar sig med skolan och tar omedvetet avstånd från dagvården. Förskolorna som konkret finns i eller i anslutning till skolorna, och har skolans rektor som förman, kanske hellre samarbetar med skolan och ser övergången mellan förskolan och årskurs ett som ett viktigare led? I vilket fall som helst är detta samarbete enklare att få till stånd då det är samma förman som koordinerar detta arbete. Mellan dagvården och förskolan finns olika förmän, och olika sätt att jobba på, vilket kan göra att samarbetet blir svårare.

Samtidigt kan jag tycka att dagvården tar alldeles för lite utrymme vid övergången, och att det är förskolekontexten som dikterar hur övergången ska bli och vilket samarbete som ska finnas. Båda kontexterna behövs och bägge behöver vara stolta över sin arbetsinsats, men komma ihåg respekt och ödmjukhet gentemot den andra. Detta var för mig en ny insikt som jag fick då jag gjorde intervjuerna, och det var nyttigt att se att också dagvården behöver och ska ta plats.

Temaintervju var väl lämpad som metod, och det fungerade utmärkt att diskutera kring några utvalda teman, och på så sätt hålla intervjun inom vissa ramar, men ändå ge utrymme för informanten.

Den kontextuella analysen var ett bra sätt för att få fram de uppfattningar som kännetecknade de olika kontexterna och det var intressant att hitta skillnader och likheter mellan dessa. Analyserandet gav också mig en möjlighet att se övergången ur kontexternas perspektiv och jag var mer objektiv, då jag måste lägga mina förutfattade meningar åt sidan.

Jag valde att avgränsa mastersarbetet till att endast omfatta personalens samarbete och diskussion. Dock borde jag för att få ett mer helhetstäckande resultat, tagit med föräldrarna och barnen i detta arbete. Detta får blir följande projekt.

Eftersom detta mastersarbete endast behandlat övergången ur personalens perspektiv, bör föräldrar och barn höras i denna fråga. Till exempel kunde detta ske via en enkät, till alla de föräldrar som hade barn som började i år i förskola, och för att jämföra kunde enkäten upprepas nästa år. Därtill borde barnen höras, detta kan göras på olika sätt, antingen hemma eller i förskolan. Det är viktigt att höra barnen för att även kunna ta deras åsikter i beaktande.

Som ett resultat av detta mastersarbete är också avsaknaden av den pedagogiska linjen. Den gemensamma pedagogiken bör kontinuerligt utvecklas och utvärderas, och det är även viktigt att stärka gemenskapen mellan dagvården och förskolan. Även om förskolan fysiskt befinner sig i skolorna har de mycket om inte mer gemensamt med dagvården. En enkät till alla inom dagvården och förskolan kunde vara på sin plats om ett år, och därefter kunde det utvärderas följande år, så att man kan utveckla styrdokumentet och de allmänna principerna för övergången.

8 FÖRSLAG TILL SMIDIG ÖVERGÅNG

Som en produkt av mina resultat från mina intervjuer och den litteratur jag läst har jag uppgjort en plan för smidig övergång. Här beskriver jag vilket arbete Ingå kommuns dagvård och förskola tillsammans borde göra, för att kunna utveckla en smidig övergång mellan dagvården och förskolan. Föräldrarnas och barnens åsikter kring övergången är också viktiga, för att kunna få en så rättvis och bra bild som möjligt.

Modellen för smidig övergång är indelad i två moment som ska fungera jämsides. Den vänstra sidans moment är dessutom indelade i tre mindre delar, då dessa delar bör göras för att få en bra helhet.

Först bör planen för småbarnsfostran och läroplanen för förskolan uppgöras tillsammans. De grundläggande principerna och den värdegrund som är viktig inom kommunens småbarnsfostran ska gälla både i dagvården och i förskolorna. Här krävs en öppen dialog och ett respektfullt bemötande från båda sidor. Då man funderar över dessa läroplaner är det också viktigt att man tar med fostringsgemenskapens principer.

Därefter bör både föräldrar och barn höras kring övergången och vilka deras åsikter är. Vad har fungerat bra och vad mindre bra? Detta kan exempelvis göras med en enkätförfrågning till föräldrar och barn. Intressant vore det dessutom om man kunde genomföra enkätförfrågningen efter ett år med nya barn för att se hur dessa har upplevt övergången.

Då resultatet sammanställts av enkäten, så ska detta resultat läggas till det kommande styrdokumentet i kommunen. Gemensamma diskussionstillfällen ska ordnas, där man ska diskutera vilka principer som ska finnas med, vem som ska ansvara för vad och hur styrdokumentet ska göras upp. Styrdokumentet ska ge de ramar som behövs för övergångsarbetet, och att alla barn och föräldrar har rätt till samma bemötande och information inom kommunen. Här är det också viktigt att fundera över vilka informationstillfällen som ordnas, så som föräldramöten och ”öppet hus” i förskolorna,

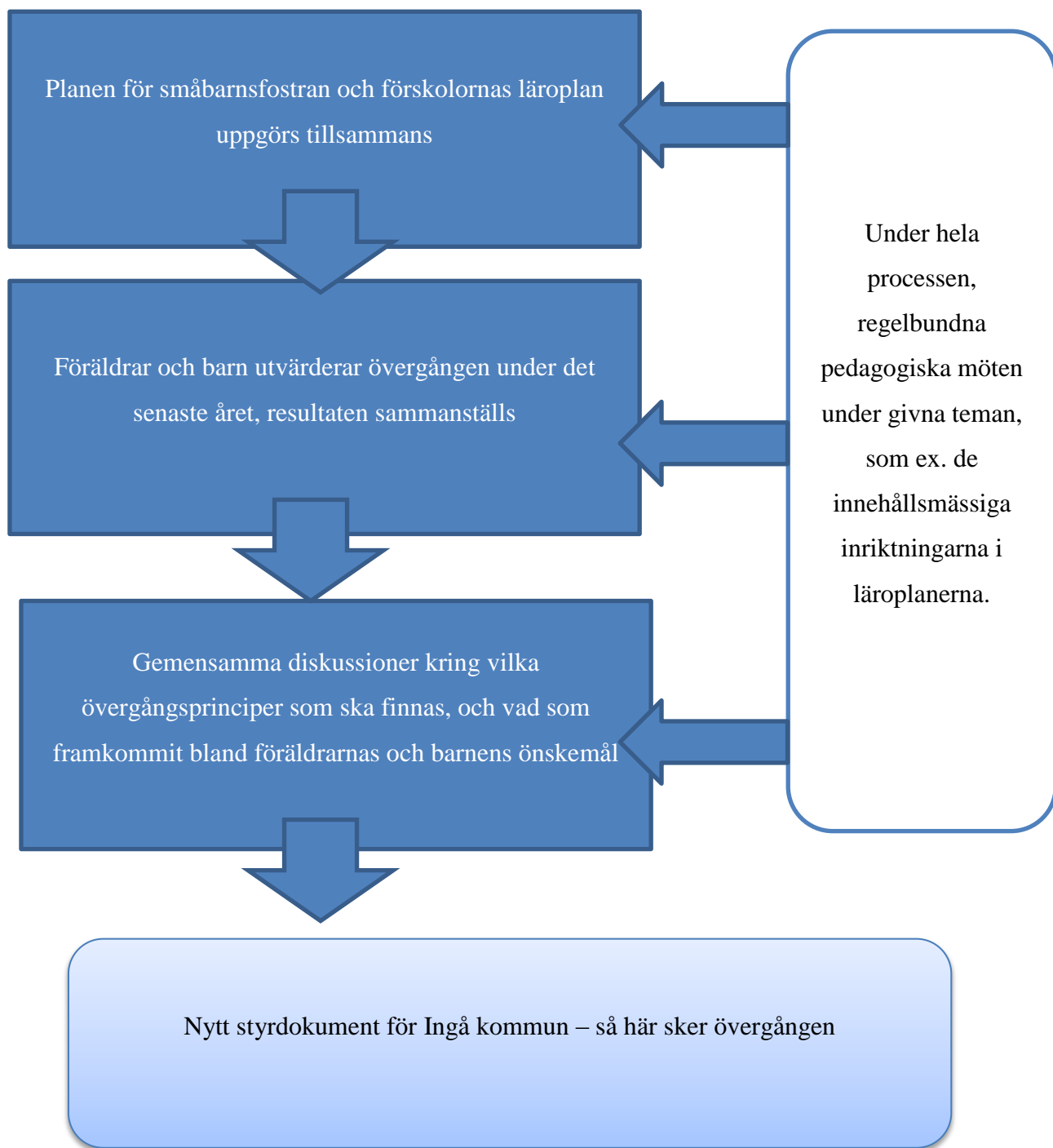
så att alla familjer får information om övergången. Detta styrdokument ska komma från tjänstemannanivån, men givetvis ske tillsammans med de som arbetar med detta.

Under dessa delmoment, ska det ordnas regelbundna pedagogiska möten för både dagvårds- och förskolepersonal. Dessa gemensamma möten kan ex. behandla de innehållsmässiga inriktningarna i läroplanen, hur våra värderingar syns i vardagen, medforskande och temainspirerat arbetssätt osv. Det bästa skulle naturligtvis vara om ämnesområdena kom från deltagarna själva, så att de skulle uppleva att de fick ut så mycket som möjligt av samarbetet.

Genom att ordna dessa gemensamma pedagogiska möten möjliggör vi ett gemensamt pedagogiskt kunnande, där man lär känna varandra över gränserna, kanske kan samarbeta kring olika teman, se varandras olika arbetssätt som en rikedom och där samtalet kring barnets lärande är i fokus. De är de vuxna som skapar möjligheterna för barnen och deras lärande. Här kan också diskussionerna kring att det kan bli för skollikt i förskolan tas upp och hur förskolan ser på barns lärande.

Då styrdokumentet gällande den smidiga övergången i Ingå är uppgjort kan enheterna använda detta dokument för att få ett fungerande samarbete där alla vet vem som ansvarar för vad.

På basen av mina resultat drar jag ändå slutsatsen, att även om detta styrdokument görs, så finns kärnan ändå i det viktiga samarbetet och dialogen mellan enheterna, den bro där barnen och familjerna ska gå över. Detta får inte glömmas bort eller förminskas då styrdokumentet är uppgjort utan måste fungera hela tiden och kontinuerligt, med gemensamma pedagogiska möten och utvärderingar av verksamheten. Då vi får en gemensam småbarnsfostran, där förskoleverksamhet ingår, då har vi lyckats. Då vi kan prata öppet med varandra, och föra en dialog på ett respektfyllt sätt och ta lärdom av varandra, då fungerar helheten. Detta ansvarar var och en ur personalen för, på vardera sidan om bron – så att bron även kan användas av personalen att mötas på!

Figur 3. Modell för smidig övergång.

9 KÄLLOR

- Aaltola, Juhani & Valli, Raine. 2007, *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*, Juva: PS-kustannus, 243 s.
- Bronfenbrenner, Urie. 1979, *The Ecology of Human Development. Experiments by Nature and Design*, Harvard University Press: Cambridge, 330 s.
- Eriksson, Lisbeth & Markström Ann-Marie. 2000, *Den svårfångade socialpedagogiken*, Lund: Studentlitteratur, 236 s.
- Förordning om behörighetsvillkor för personal inom utbildningsväsendet (986/1998)
- Halme, Nina; Perälä Marja-Leena & Laaksonen Camilla. 2010, *Yhteistyöinterventtioiden vaikuttavuus lapsiperhepalveluissa. Järjestelmällinen katsaus*, Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 231 s. Tillgänglig: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/832873c2-7919-48cf-b394-11a7cd1d85b4>. Hämtad 22.4.2012.
- Haapamäki, Kaipio, Keskinen, Uusitalo & Kuoksa. 2000, *Yhteisö kasvattaa. Päivähoito oppimis- ja kasvatusyhteisönä*, Tampere: Tammi, 172 s.
- Helenius, Aili & Korhonen Riitta. 2008, *Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen*, Helsinki: WSOY, 236 s.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena. 1988, *Teemahaastattelu*, Helsinki: Yliopistopaino, 144 s.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena. 2011, *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*, Helsinki: Gaudeamus, 213 s.
- Holopainen, Pirkko; Ojala, Terhi; Miettinen, Kaija & Orrellana, Tarja. 2005, *Siirtymät sujuviksi – ehyttä koulupolkua rakentamassa*, Helsinki: Opetushallitus, 160 s. Tillgänglig: http://oph.fi/download/47165_siirtymat.pdf. Hämtad 22.4.2012.

Hujala, E; Puroila, A-M; Parrila, S & Nivala, V. 2007, *Päivähoidosta varhaiskasvatukseen*, Hyvinkää: Edufin, 205 s.

Hwang, Philip & Nilsson, Björn. 2011, *Utvecklingspsykologi*, Stockholm: Natur & Kultur, 376 s.

Härkönen, Ulla. 2002, *Esiopetus ja esiopetussuunnitelma varhaiskasvatuksen viitekehyksessä*, Joensuu: Joensuun yliopiston kirjasto, 110 s. Tillgänglig: <http://sokl.joensuu.fi/harkonen/verkot/esiopetus2002.pdf>. Hämtad 22.4.2012.

Ingå kommuns plan för småbarnsfostran – med smågruppsverksamhet i fokus. 2011-2013, 14 s. Tillgänglig: http://www.inga.fi/dagvard_och_utbildning/dagvard/allmant_dagvard/sv_FI/allmant_dagvard/. Hämtad 2.6.2013.

Jacobsen, Dag Ingvar. 2012, *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, Lund: Studentlitteratur, 327 s.

Karikoski, Hannele & Tiilikka, Aila. 2011, *Eheä kasvupolku – haaste yhteistyölle*. I: Hujala, E & Turja, L, toim. *Varhaiskasvatuksen käsikirja*, Juva: PS-kustannus, s. 77-92.

Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta. 2008, *Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen*, Jyväskylä: Stakes, 161 s.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. 2009, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund: Studentlitteratur, 370 s.

Lag om grundläggande utbildning (628/1998)

- Nisonen, Riitta. 2002, *Förskoleundervisningen – en gemensam uppgift*. I: Högström, B & Saloranta, O. *Förskoleundervisning – början på ett målinriktat lärande*, Vammala: Utbildningsstyrelsen, s. 49-54.
- Nummenmaa, Anna Raija. 2001, Tulkinallinen lähetystymistapa varhaiskasvatuksen tutkimuksessa ja teorianmuodostuksessa. I: Karila, K; Kinos, J & Virtanen J., red. *Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia*, Juva: PS-Kustannus, s. 25-39.
- Pihjala, Päivi. 2005, Pedagogisen kontekstin merkitys ja arviointi esi- ja alkuopetuksessa. I: Holopainen, P; Ojala, T; Miettinen, K & Orrellana, T., red. *Siirtymät sujuviksi – ehyttä koulupolkua rakentamassa*, Helsinki: Opetushallitus, s. 16-26. Tillgänglig: http://oph.fi/download/47165_siirtymat.pdf. Hämtad 22.4.2012.
- Poikonen, Pirjo-Liisa. 2003, *"Opetussuunnitelma och sitä elämää". Päiväkoti-kouluyhteisö opetussuunnitelman kehittäjänä.*, Jyväskylä:Jyväskylän yliopisto, 154 s. Tillgänglig:<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13301/9513917878.pdf?sequence=1>. Hämtad 22.4.2012.
- Puroila, Anna.Maija & Karila Kirsti. 2001, Bronfenbrennerin ekologinen teoria. I: Karila, K; Kinos, J & Virtanen J., red. *Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia*, Juva: PS-Kustannus, s. 204-226.
- Pramling Samuelsson, Ingrid & Mårdsjö Ann-Charlotte. 1997 *Grundläggande färdigheter – och färdighetens grundläggande*, Lund: Studentlitteratur, 176 s.
- Päivähoidon lakiopas*, 2010, Kuopio: Unipress, 208 s.
- Siniharju, Marjatta. 2007, *Esiopetuksen laatu ja merkitys. Vanhempien ja persuopetuksen ensimmäisen vuosiluokan opettajien arvioimana*, Helsinki: Opetushallitus, 103 s. Tillgänglig: http://oph.fi/download/46465_esiopetuksenlaatu.pdf. Hämtad 22.4.2012.

Siippainen, Mikko. 2012, Kunnalliset ja seutukunnalliset ohjaussuunnitelmat. I: Rinkinen A. & Siippainen M. red. *Ohjauksen polkuja. Perustopetuksen oppilaanohjauksen kehittämistoiminnan hyvät käytänteet*, Tampere: Opetushallitus, s. 17-28.

Stakes 2005, *Grunderna för småbarnsfostran*, 2 uppl., Vaajakoski: Stakes, 50 s.

Stensmo, Christer. 1991, *Socialpedagogik*, Lund: Studentlitteratur, 198 s.

Svensson, Lennart. 1999, Fenomenografi och kontextuell analys. I: Säljö, R, red. *Som vi uppfattar det. Elva bidrag om inlärning och omvärldsuppfattning*, Lund: Studentlitteratur, s. 33-52.

Uljens, Michael. 1989, *Fenomenografi – forskning om uppfattningar*, Lund: Studentlitteratur, 99 s.

Utbildningsstyrelsen 2010, *Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2010*, Tammerfors: Utbildningsstyrelsen, 60 s.

Wikare, Ulla; Berge Birgit & Watsi Christina 2006, *Förskola, skola, fritidshem*, Stockholm: Liber, 366 s.

BILAGA 1**LITTERATURSÖKNING 9.4.2012****Google scholar**

1.	Varhaiskasvatus	1550	
2.	Päivähoito	2240	
3.	Päivähoito and esiopetus	1090	
4.	Varhaiskasvatus and esiopetus	1070	
5.	Päivähoito and esiopetus and siirtymävaihe	154	
6.	Varhaiskasvatus and esiopetus and siirtymävaihe	64	4 valda

THL

1.	Varhaiskasvatus	1720	
2.	Päivähoito	3600	
3.	Päivähoito and esiopetus	419	
4.	Varhaiskasvatus and esiopetus	361	
5.	Päivähoito and esiopetus and siirtymävaihe	19	
6.	Varhaiskasvatus and esiopetus and siirtymävaihe	18	1 vald

Sosiaali- ja terveysministeriö

1.	Varhaiskasvatus	140	
2.	Päivähoito	434	
3.	Päivähoito and esiopetus	59	
4.	Varhaiskasvatus and esiopetus	48	
5.	Päivähoito and esiopetus and siirtymävaihe	1	
6.	Varhaiskasvatus and esiopetus and siirtymävaihe	1	0 vald

BILAGA 2 BREV TILL INFORMANTER OCH SAMTYCKE OM DELTAGANDE

Bästa dagvårdspersonal/förskolelärare

Du arbetar som dagvårdspersonal/förskolelärare i Ingå kommun. I kommunen pågår ett projekt gällande överföringen mellan dagvård och förskola. Som en del av detta projekt, gör jag mitt masterarbete gällande samma tema, med fokus på personalens och vårdnadshavarnas erfarenheter. Jag studerar vid Arcada, till socionom (HYH) och beräknas vara klar våren 2013. Mitt mastersarbete bär arbetstiteln *Övergången mellan dagvård och förskola – en del av barnets lärostig*.

Syftet med undersökningen är att synliggöra övergången mellan dagvården och förskolan, samt bygga broar mellan dessa enheter, för samarbete från bägge håll. Detta mastersarbete är ett projekt för Ingå kommun där meningen är att utvärdera och vidareutveckla den processbeskrivning som finns uppgjord. Syftet med mitt mastersarbete är även att få en ny processbeskrivning som fungerar som plan för personalen i framtiden. Planen ska vara en modell för samverkan mellan dagvården och förskolan, där barnets och föräldrarnas behov synliggörs, där det synligt framgår vem som är ansvarig för vilken del och hur det ska genomföras i praktiken. Denna processbeskrivning utgår från min forskning, d.v.s. personalens åsikter och en utvärdering av den gamla processbeskrivningen – för att få fram en ny och mer genomtänkt version.

Jag önskar nu intervjua dig om övergången mellan dagvården och förskolan. Jag kommer att använda mig av temafrågor, och önskar banda in intervjun, då jag efteråt ska transkribera materialet.

Materialet som intervjuerna resulterar i kommer endast i sin helhet enbart att ses av mig. I forskningsrapporten kan utdrag och citat från intervjuerna synas, dessa presenteras så att ingen utomstående kan identifiera den intervjuade. Alla svar är givetvis konfidentiella. Materialet kommer att sparas i ett låst utrymme, dit endast jag har

tillträde. Jag har tystnadsplikt när det gäller intervjuerna och materialet. Efter XX år kommer materialet att förstöras.

Intervjuerna sker på arbetstid, med bildningschefens lov. Det är svårt att bedöma tidsåtgången för en intervju, men 45-60 minuter ungefär. Deltagandet är frivilligt. Jag önskar att intervjuerna sker i september och oktober 2012, och kommer att kontakta dig för att boka tid för intervjun, vilket givetvis sker på din arbetsplats. Du har alltid möjlighet att avbryta ditt deltagande.

Kontakta mig mer än gärna angående frågor och funderingar gällande undersökningen. Jag önskar få denna blankett returnerad med ditt samtycke, och tar en kopia på blanketten åt dig.

Som min handledare fungerar Ellinor Silius-Ahonen, överlärare i pedagogik vid yrkeshögskolan Arcada, tel. 0207 699 519.

Med vänlig hälsning,
Charlotta Nyholm
Tel. 050 - 525 34 16

Jag samtycker till att delta i undersökningen _____
Jag samtycker inte till att delta i undersökningen _____

Datum, underskrift och namnförtydligande

Hyvä päivähoitohenkilökunta/esiopettaja

Lähestyn sinua päivähoidosta esiopetukseen siirtymistä koskevan mastertyöni johdosta. Opiskelen sosionomiksi Arcadassa (YAMK) ja valmistun arviolta keväällä 2013. Mastertyöni työnimi on *Övergången mellan dagvård och förskola – en del av barnets lärostig* (Siirtyminen päivähoidosta esiopetukseen - osa lapsen opintietä)

Mastertyöni tarkoituksena on valaista siirtymistä päivähoidosta esiopetukseen ja rakentaa siltoja näiden yksiköiden välille molemminpuolisen yhteistyön aikaansaamiseksi. Mastertyöni on Inkoon kunnan projekti tarkoituksena arvioida ja kehittää kunnalle laadittua prosessikuvausta. Mastertyöni tarkoituksena on myös saada aikaan uusi prosessikuvaus, joka toimii suunnitelmana, jota henkilökunta voi käyttää tulevaisuudessa. Suunnitelman on tarkoitus olla päivähoidon ja esiopetuksen välisen yhteistoiminnan malli, jossa lapsen ja vanhempien tarpeet nostetaan esiin, ja josta käy selvästi ilmi, kuka vastaa mistäkin osasta, sekä se, miten malli toteutetaan käytännössä. Tämä tutkimukseeni perustuva prosessikuvaus, ts. henkilökunnan mielipiteiden ja vanhan prosessikuvauksen arviolla on tarkoitus saada aikaan uusi ja harkitumpi versio.

Toivon saavani haastatella sinua siirtymisestä päivähoidosta esiopetukseen. Käytän haastattelussa teemakysymyksiä ja haluan nauhoittaa haastattelun materiaalin transkriptiota varten.

Haastattelumateriaali kokonaisuudessaan tulee vain minun käyttööni. Tulososassa esitän otteita ja sitaatteja tutkimusta kuvatessani. Kaikki vastaukset ovat luonnollisesti luottamuksellisia. Materiaali on tallessa luonani, ja minulla on vaitiolovelvollisuus haastattelujen ja materiaalin suhteen.

Haastattelut tapahtuvat työajalla sivistystoimenjohtajan luvalla. Haastattelun kesto on vaikea arvioida, n. 45-60 minuuttia. Osallistuminen on vapaaehtoista. Toivon voivani suorittaa haastattelut syys-lokakuussa 2012. Otan yhteyttä sopiakseni ajankohdan haastattelulle, joka tehdään tietenkin työpaikallasi. Sinulla on aina mahdollisuus keskeyttää osallistumisesi.

Vastaan mielelläni tutkimusta koskeviin kysymyksiin ja ajatuksiin. Toivon, että palautat tämän lomakkeen suostumuksellasi varustettuna. Otan lomakkeesta kopion sinua varten.

Ohjaajanani toimii kasvatustieteen yliopettaja Ellinor Silius-Ahonen, yrkeshögskolan Arcada, puh. 0207 699 519.

Ystävällisin terveisin,
Charlotta Nyholm
050 525 34 16

Osallistun tutkimukseen

Päivämäärä, allekirjoitus ja nimenselvennys

Till bildningschefen i Ingå kommun

Härmed ansöker jag, Charlotta Nyholm, om forskningslov för att undersöka övergången mellan dagvården och förskolan i Ingå kommun.

Jag avser att intervjua sex personer ur dagvårdspersonalen och förskolepersonalen. Deltagandet är frivilligt och alla informanter och informationen kommer att behandlas konfidentiellt. Mitt önskemål är att denna intervju kunde ske på deras arbetstid, så att personalen känner sig motiverad att delta. Intervjuerna bandas in och transkriberas.

Syftet med mitt mastersarbete är att synliggöra övergången mellan dagvården och förskolan, samt bygga broar mellan dessa enheter, för samarbete från bägge håll. Detta mastersarbete är ett projekt för Ingå kommun där meningen är att utvärdera och vidareutveckla den processbeskrivning som finns uppgjord. Syftet med mitt mastersarbete är även att få en ny processbeskrivning som fungerar som plan för personalen i framtiden.

Planen ska vara en modell för samverkan mellan dagvården och förskolan, där barnets och föräldrarnas behov synliggörs, där det synligt framgår vem som är ansvarig för vilken del och hur det ska genomföras i praktiken. Denna processbeskrivning utgår från min forskning, d.v.s. personalens åsikter och en utvärdering av den gamla processbeskrivningen – för att få fram en ny och mer genomtänkt version.

Tanken är att intervjuerna genomförs i september-oktober 2012. Jag beräknar vara klar med mitt arbete våren 2013.

Som min handledare fungerar Ellinor Silius-Ahonen, överlärare i pedagogik vid yrkeshögskolan Arcada, tel. 0207 699 519.

Med vänlig hälsning,

Charlotta Nyholm

Tel. 050 - 525 34 16

SAMTYCKE

Jag samtycker till att Charlotta Nyholm får intervjua sex personer ur dagvården och förskolorna under hösten 2012.

Datum, underskrift, namnförtydligande samt tjänsteställning

BILAGA 5

TEMAINTERVJUGUIDE

Övergång från dagvård till förskola

- hur fungerar den praktiskt
- vilka uppgifter finns det?

Samarbete

- inom den egna enheten med tanke på övergången
- mellan dagvården och förskolan
- med föräldrarna
- samarbete kring läroplaner för småbarnsfostran och förundervisning

Fostringsgemenskap

- hur syns den vid övergången
- tar dagvården/förskolan denna i beaktande vid övergången

Barnet

- hur syns barnet vid övergången
- tas barnet i beaktande i samband med övergången

Fortsättning och uppföljning

- hur önskar du utveckla processen?
- övriga önskemål gällande övergången mellan dagvård och förskola

Bakgrundsinformation

- ålder
- utbildning
- yrkesbenämning
- arbetserfarenhet

BILAGA 6

TEEMAHAASTATTELUOHJE

Taustatietoa

- ikä
- koulutus
- ammattinimike
- työkokemus

Siirtyminen päivähoidosta esiopetukseen

- miten toimii käytännössä?
- prosessikuvaus keväältä 2012, mielipiteitä?
- Kenen vastuuta on?

Yhteistyö

- omassa yksikössä siirtymistä ajatellen
- päivähoidon ja esiopetuksen välillä
- vanhempien kanssa
- varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen opetussuunnitelmiin liittyvä yhteistyö

Kasvatuskumppanuus

- miten näkyy siirtymisessä?
- ottaako päivähoito/esiopetus tämän huomioon siirtymisessä?

Lapsi

- miten lapsi näkyy siirtymisessä?
- otetaanko lapsi huomioon siirtymisen yhteydessä?

Jatko ja seuranta

- miten haluat kehittää prosessikuvausta?
- muita toiveita koskien siirtymistä päivähoidosta esiopetukseen?